

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

čeština pro cizince

Diplomová práce

Anastasia Tartakovskaya

SPOJOVACÍ VÝRAZY V MLUVENÉ A PSANÉ ČEŠTINĚ

Conjunctions in spoken and written Czech

Praha 2012

Vedoucí práce: Václav Cvrček, Ph.D.

Poděkování:

Děkuji za pomoc a veškeré rady svému vedoucímu práce Václavu Cvrčkovi, Ph.D. za podporu rodině a kamarádům.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

Anastasia Tartakovskaya

V Praze dne.....

.....

ANOTACE

TARTAKOVSKAYA, A., *Spojovací výrazy v mluvené a psané češtině*

Univerzita Karlova v Praze Filozofická fakulta, 2012

Vedoucí práce: Václav Cvrček, Ph.D.

Počet stran: 74 + 6 přílohy

Klíčová slova: Spojovací výraz, spojka, psaná čeština, mluvená čeština, slovní spojení, Český národní korpus, podřadící spojovací výraz, souřadící spojovací výraz.

Spojovací výrazy v českém jazyce jsou dosud relativně málo popsána kapitola v příručkách a mluvnicích českého jazyka. Cílem práce je prozkoumat spojovací výrazy v mluvené a psané češtině, jejich použití v textech, spojení s jinými slovy, porovnat užití spojovacího výrazu v psané a mluvené češtině. Teoretický základ magisterské práce vychází z několika děl, která se věnují této problematice, ale osnovou práce je Český národní korpus, konkrétně korpusy SYN2005 a ORAL2008.

ABSTRACT

TARTAKOVSKAYA, A., *Conjunctions in spoken and written Czech*

Faculty of arts Charles University in Prague, 2012

Supervisor: Václav Cvrček, Ph.D.

Number of pages: 74 + 6 attachments

Key words:

Conjunctions, written Czech language, spoken Czech language, word link, Czech National Corpus, secondary linking conjunctions, co-coordinating linking conjunctions

Conjunctions in Czech language are still relatively poorly described in manuals and grammar books. The aim of the thesis is to investigate conjunctions in spoken and written language, their usage both in texts and in relations with neighboring words, further to compare their usage in written and spoken language. Theoretical background of this thesis is based on several works, which are devoted to this issue, either in whole or to some of its parts.

However, the work itself is driven by the Czech National Corpus (hereafter CNC), namely the corpora SYN2005 and ORAL2008. First chapter deals with CNC and conjunctions in general, second investigates secondary linking conjunctions, their use in text types and surrounding words. The content of the third chapter incorporates the connecting conjunctions.

Obsah

ÚVOD.....	8
I. ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS A ÚVOD DO SYSTÉMU SPOJOVACÍCH VÝRAZŮ	10
1.1 Český národní korpus.....	10
1.1.1 Korpus SYN2005.....	10
1.1.2 Korpus mluvené češtiny ORAL2008.....	11
1.2 Spojky.....	12
1.2.1 Formální klasifikace spojovacích výrazů.....	12
1.2.2 Sémantická klasifikace spojovacích výrazů.....	13
2.1 Přehled souřadících spojek.....	20
II. SOUŘADÍCÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY.....	21
2.2 Slučovací spojky.....	21
2.3 Odporovací spojky.....	27
2.4 Vylučovací spojky.....	32
2.5 Stupňovací spojky.....	34
2.6 Důsledkové spojky.....	35
2.7 Důvodové spojky.....	40
III. PODŘADÍCÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY.....	43
3.1 Přehled.....	43
3.2 Obsahové spojky.....	43
3.3 Časové spojky.....	50
3.4 Příčinné spojky.....	57
3.5 Způsobové.....	67
3.6 Srovnávací spojky.....	68
ZÁVĚR.....	69
BIBLIOGRAFIE.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75
Příloha I: Přehled spojek.....	76
Příloha II: Grafy.....	78
Příloha III: Přehled a pořadí spojek podle výskytu v textových typech.....	79

Přehled použitých zkratek:

<txtype> – typ textu¹

PUBLICISTIKA

MIS – rozmanité (efemera)

PUB – publicistika (noviny a ne odborné časopisy)

ODBORNÁ LITERATURA

SCI – vědecko naučná literatura

POP – populárně naučná literatura, též profesní a zájmové časopisy

TXB – učebnice

ENC – abecedně, systematicky a jinak uspořádaná díla

ADM – administrativa

BELETRIE

NOV – román

COL – soubor povídek, jednotlivá povídka

FAC – literatura faktu

IMA – jiné imaginativní texty

VER – básně

SON – písně

SCR – dramatický text, scénář

ABS FQ – absolutní frekvence

REL FQ – relativní frekvence

ppm – (parts per million) – jednotka relativního počtu

ČNK – Český národní korpus

¹ http://ucnk.ff.cuni.cz/n_txtype2.html

ÚVOD

Spojovací výrazy v českém jazyce jsou v příručkách a mluvnicích českého jazyka dosud korpusově relativně málo popsaná kapitola. Právě proto jsem se rozhodla zrovna pro toto téma.

Cílem práce je prozkoumat spojovací výrazy v mluvené a psané češtině, jejich použití v textech a spojeních s jinými slovy.

Teoretický základ magisterské práce vychází z několika děl, která se věnují této problematice buď zcela, nebo se zabývají nějakou její částí, ale osnovou práce je **Český národní korpus**² (dále ČNK), konkrétně korpusy SYN2005 a ORAL2008.³

Práci jsem rozdělila do tří kapitol. V první pojednávám o ČNK a spojovacích výrazech obecně, druhá se zabývá souřadícími spojovacími výrazy, obsahem třetí kapitoly jsou podřadící spojovací výrazy.

Postup při napsání magisterské práce.

V korpusu SYN2005 při vyhledávání najdeme 122 419 382 pozic, z toho 7 859 300 spojek a v korpusu ORAL2008 1 349 536 pozic, z toho přibližně 64 200 spojek.

Postupovala jsem takto: V programu Bonito jsem vybrala výše zmíněné korpusy a do dotazového řádku zadala [tag=J.*]. Nejprve jsem z celého počtu spojek ze SYN2005 a ORAL2008 vybrala nejméně frekventovanějších a nejzajímavějších padesát spojek⁴. V důsledku toho, že je obtížné rozlišit různé významy spojek v korpusu, neudávám frekvence pro jednotlivé významy spojek, ale pro spojku samotnou. Také jsem si vědomá homonymie některých spojek s příslovci, částicemi a v důsledku toho možného zkreslení zejména při vyhledávání v mluveném korpusu. Proto u některých spojek jsem použila měření na náhodných vzorcích. Vytváření vzorků bylo pomocí programu Bonito, **Zobrazení > Rozsah**, rozhodla jsem se pro tři náhodné vzorky o velikosti padesát výskytů, v některých případech byly přidány další vzorky.

Nejzajímavější v daném případě jsou takové spojky, které se poměrně liší výskytem v mluvené a psané češtině, což můžeme pozorovat v grafech v příloze II. Na *ose y* se zobrazuje počet výskytů spojek v SYN2005 a ORAL2008, na *ose x* jsou samotné spojky.

² <http://ucnk.ff.cuni.cz/>

³ viz. Kapitola I., podkapitola 1.1 Český národní korpus

⁴ viz. příloha I: Přehled spojek

Dále jsem rozdělila spojky na podřadící a souřadící. Každá souřadící spojka ještě patří do nějakého poměru, podřadící k určitému typu. Spojky jsem popsala pomocí mluvnic, slovníků a příruček.

Výskyt v typech textů jsem charakterizovala za pomoci součtu absolutních frekvencí jednotlivých textových typů v publicistice, v odborné literatuře a v beletrii, které jsem dále vydělila celkovým počtem slov v daném žánru a výsledek vynásobila miliónem (v textu je to vždy tabulka „a“). Například výskyt spojky *ani* v publicistice jsem spočítala takto: součet txttype u publicistiky 40 501 jsem vydělila součtem počtů slov v txttype 39 715 260 a vynásobila 1 000 000, výsledek je 1 019,8 ppm. U beletrie jsem to vydělila součtem počtů slov v txttype 50 011 873 a u odborné literatury součtem počtů slov v txttype 32 692 249.

Dále jsem zjišťovala frekvenční distribuci dvou pozic – první pozice po spojce – Frekvenční distribuce +1 a pozice před spojkou – Frekvenční distribuce -1. Nejzajímavější případy uvádím v tabulkách v textu. Tabulky mají tři sloupce: První sloupec ukazuje slovo kolem spojky, druhý sloupec absolutní frekvenci a třetí sloupec relativní frekvenci.

Relativní frekvenci jsem vždy spočítala takto: absolutní frekvenci spojky jsem vydělila celkovou velikostí korpusu 122 419 382 u SYN2005 a 1 349 536 u ORAL2008 (v programu Bonito jsem vybrala výše zmíněné korpusy a do dotazového řádku zadala ".*") výsledek jsem vynásobila 1 000 000 – dostala jsem relativní frekvenci. Díky tabulkám vidíme, které slovo se s danou spojkou nejčastěji používá, jaké slovní spojení vzniká. Můžeme porovnat využití dané spojky v mluvené a psané češtině, což je cílem diplomové práce.

I. ČESKÝ NÁRODNÍ KORPUS A ÚVOD DO SYSTÉMU SPOJOVACÍCH VÝRAZŮ

1.1 Český národní korpus

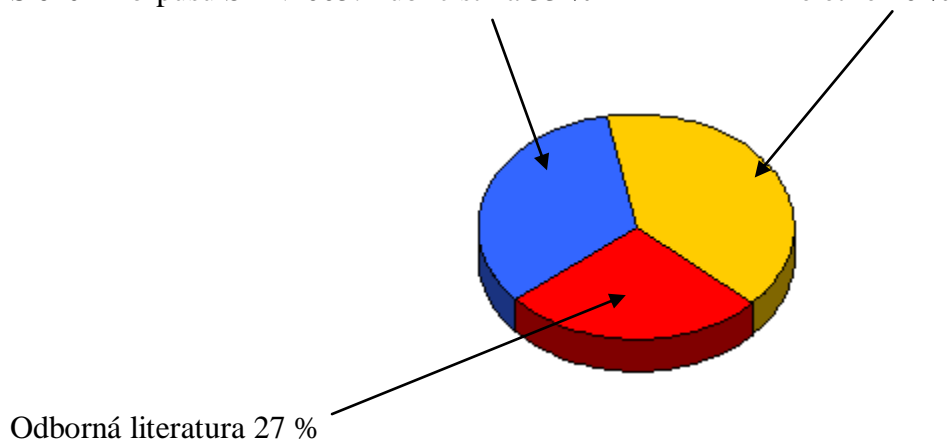
Český národní korpus je soubor počítačově uložených textů (v případě mluveného jazyka – přepisů záznamu mluvy), který primárně slouží k jazykovému výzkumu. S pomocí speciálního vyhledávacího programu je možné vyhledávat slova a slovní spojení v kontextu a zjistit jejich frekvenci v korpusu i původní textový zdroj. U některých korpusů lze vyhledávat i podle slovních druhů.⁵

ČNK je akademický projekt zaměřený na budování rozsáhlého počítačového korpusu především psané češtiny. Pracuje na něm Ústav Českého národního korpusu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (ÚČNK). Od svého založení roku 1994 má ÚČNK na starosti budování ČNK, jeho rozvoj a rovněž činnosti související, zvláště v oblasti výuky a pěstování oboru korpusová lingvistika.⁶

1.1.1 Korpus SYN2005

Korpus SYN2005 je synchronní reprezentativní korpus současné psané češtiny, obsahující 100 milionů textových slov. Reprezentativnost korpusu SYN2005 se opírá o nový výzkum recepce psaného jazyka.⁷

Složení korpusu SYN2005: Publicistika 33 % Beletrie 40 %

5 http://ucnk.ff.cuni.cz/co_je_korpus.php

6 <http://ucnk.ff.cuni.cz/>

7 <http://ucnk.ff.cuni.cz/srovnani.php>

V odborné literatuře je tedy 32692249 slov, v publicistice 39 715 260 slov a v beletrii 50 011 873 slov. V korpusu SYN2005 jsou již veškeré relevantní informace o textu (autor, název, nakladatel, rok vydání atd.) k dispozici přímo prostřednictvím korpusového manažeru Bonito.

1.1.2 Korpus mluvené češtiny ORAL2008

Korpus ORAL2008 představuje v rámci projektu ČNK v pořadí již čtvrtý korpus mluvené češtiny. Zachycuje stejně jako ORAL2006 mluvu ve výhradně neformálních situacích. Jde o první mluvený korpus ÚČNK, který je plně vyvážený v základních sociolingvistických kategoriích mluvčích (pohlaví, věková skupina, výše dosaženého vzdělání a oblast pobytu v dětství).⁸

Korpus je sestaven z přepisů 297 nahrávek, které byly v letech 2002–2007 pořízeny na různých místech po celém území Čech (tj. ne Česka). Zachycují autentickou mluvenou češtinu v přirozeném prostředí na území tradičně vymezeném jako oblast českých nářečí v užším smyslu. Vzhledem k postupu nivelizačních procesů jde v projevech nejčastěji o obecnou češtinu a její regionální varianty. Všem nahrávkám je společné to, že byly pořízeny výhradně v neformálních situacích, mluvčí se vzájemně znali a měli k sobě přátelský vztah. Mluvčí nebyli předem informováni o účelu nahrávání, ten jim byl sdělen až po ukončení nahrávání. Všichni následně souhlasili s použitím nahrávky pro potřeby ČNK. Nahrávky pro ORAL2008 představují 6 883 minut, tj. téměř 115 hodin, a v jejich rámci byly zaznamenány projevy 995 mluvčích. Celý korpus zahrnuje 1 000 097 slov.⁹

Pořizování nahrávek, jejich přepisování a označování probíhalo v souladu s obecnými zásadami uplatňovanými při přípravě všech předchozích mluvených korpusů v rámci ČNK. Tento korpus je plně vyvážený s ohledem na základní čtyři sociolingvistické kategorie mluvčích. Přepisy nahrávek byly do korpusu ORAL2008 vybrány tak, aby všechny hodnoty základních sociolingvistických kategorií mluvčích byly zastoupeny přibližně stejným počtem slov. Přibližně čtvrtinou slov jsou zastoupeny hodnoty kategorie oblast pobytu v dětství, tj. oblasti středočeská, severovýchodočeská, jihozápadočeská a české pohraničí, přičemž přechodná oblast česko-moravská je zařazena pouze doplňkově.¹⁰

⁸ <http://ucnk.ff.cuni.cz/ORAL2008.php>

⁹ <http://ucnk.ff.cuni.cz/ORAL2008.php>

¹⁰ <http://ucnk.ff.cuni.cz/>.

1.2 Spojky

V češtině se rozeznává deset slovních druhů. Dělí se do dvou skupin – ohebná a neohebná. Do první skupiny patří slova, která se skloňují (podstatná jména, přídavná jména, zájmena, číslovky) a slova, která se časují (slovesa). Do druhé skupiny se zařazují slova, která svůj základní tvar nemění (příslovce, předložky, spojky, citoslovce, částice).

Spojky a spojovací výrazy (konjunkce)

Spojky spojují věty nebo jejich části, vyjadřují mezi větami nebo jejich částmi (větnými členy) vztah buď koordinační (pak jsou nazývány spojkami souřadícími), nebo vztah subordinační (pak jsou nazývány spojkami podřadícími). Jde o slova neplnovýznamová, syntakticky nesamostatná. Jako neohebná slova se ani neskloňují, ani nečasují a jejich podoba se nemění (až na spojky *aby, kdyby*, jež jsou spjaty s časováním slovesa v kondicionálu). Jednoslovných spojek je v jazyce omezené množství (ne více než 2000 různých slov). Vzhledem ke své funkci jsou však slovním druhem velmi často užívaným (na text o délce 1000 slov připadá v průměru téměř 80 spojek).¹¹

1.2.1 Formální klasifikace spojovacích výrazů

Podle struktury můžeme rozlišovat spojky jednočlenné nebo vícečlenné (spojkové výrazy).

Jednočlenné spojky jsou nejčastěji, jsou tvořené jedním slovem (*a, že, když*). K těm nejfrekventovanějším patří: *a, že, i, ale, aby, když, však, nebo, ani, či, protože, pokud, proto, až, kdyby, zda, zatímco, neboť, jestli, přestože, jenže, avšak, ačkoliv, jestliže, buď, aniž, dokud, nýbrž, byť, jakmile, ovšem, tudíž, zato, ač, jelikož, coby, aneb* atd.¹²

Vícečlenné spojky spojky jsou tvořeny více slovy a v jazyce se vyvíjejí v důsledku snahy vyjadřovat stále přesněji vztahy mezi větami a větnými členy, které není možné jednoslovnými spojkami postihnout tak precizně.¹³

¹¹ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.290.

¹² Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.290.

¹³ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.290.

Vícečlenné spojky se dají rozdělit do tří skupin, které zahrnují spojky souřadící i podřadící: (dělení podle Mluvnice současné češtiny, Cvrček, V. a kol., Karolinum. Praha 2010, s. 290.)

1) **Spojkové skupiny**, tvořené více slovy a vyskytující se na začátku věty, kterou uvozují. Patří mezi ně: *ba i; a jelikož; a proto; jakož i; ba dokonce; natož pak; jako kdyby; ba ani; a přestože; a třebaže; a tudíž; tudíž i; zato však; ale zato; i když* apod.

2) **Korelativní spojky**, jsou zastoupeny příslovcem nebo zájmenem na konci jedné věty a spojkou za čárkou na začátku věty druhé. Jsou to např.: *tak, aby; namísto toho, aby; navzdory tomu, že; dříve, než; kromě toho, že; kvůli tomu, že; místo toho, aby; proto, že; tak dlouho, dokud; vzdor tomu, že; poté, co; natož, aby; místo (toho), aby; potom, co* atd.

3) **Vícedílné spojky**, které tvoří spojkové dvojice, které stojí většinou na začátku obou spojovaných vět nebo před spojovanými větnými členy; nejčastějšími jsou: *ani, ani; bud', nebo; jednak, jednak; jak, tak; nejen, ale i* apod.

Nejfrekventovanější vícečlenné spojky (dvojice): *i když, ale i, a že, a když, a proto, a tak, že i, ale když, že když, a jako, a pokud, jako kdyby, jako když, a ani, a protože, i kdyby, ale ani, že pokud, tak i, ale že, a aby, a jestli, že ani, a tudíž*; (trojice): *a i když, že i když, a i kdyby, ale i když, a tudíž i, ale i kdyby, a tak když, ale i jako, a proto i, a že i, že i kdyby, a že když, i když ani, protože i když, a že ani, a ovšem i, takže i když, a i kdybych, a že tudíž, a že proto, a tudíž ani, a že kdyby, a proto ani*; (čtveřice): *a že i když, a že i kdyby, a tak i když, ač ačkoliv a když, ačkoliv a když ale, a že ani jako, a že proto i, a tudíž i jako, a jako když ani, a tudíž že ani, že i když jako, a i když jako, a proto než abych* apod.¹⁴

1.2.2 Sémantická klasifikace spojovacích výrazů

Dle sémantického hlediska spojky vyjadřují buď koordinační nebo subordinační (determinační) vztahy. Základním výrazovým prostředkem koordinačních vztahů jsou spojky souřadící, subordinační vztahy jsou zpravidla vyjadřovány spojkami podřadícími. Souřadící spojky mohou vyjadřovat významovou závislost (zejm. kauzální vztahy), kdežto podřadící spojky mohou spojovat i věty, které jsou na sobě obsahově nezávislé. Hlavní rozdíl mezi těmito dvěma

¹⁴ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s. 290.

typy spojek je ten, že podřadicí spojky začleňují závislou větu do věty řídící jako její větný člen, souřadicí spojky ponechávají spojeným formální nezávislost.¹⁵

Za spojkové považujeme i věty uvozené slovy *zda, zdali, -li, jestli*, určované někdy jako částice. Výrazy *zda, zdali, -li, jestli* mají v souvětí funkci vyjadřovat vztah podřazené obsahové věty k nadřazené větě jako jiné obsahové spojky.

Vedle vlastních souřadicích spojek se používá ve spojovací funkci též různých příslovčí a částic nebo se spojky spojují s příslovčí a částicemi. Vedle vlastních spojek parataktických se tudíž tvoří z jiných slovních druhů spojky nevlastní (jednoslovné nebo víceslovné) nebo různé složené spojovací výrazy.¹⁶

Spojky podřadicí se někdy spojují s různými příslovčí (resp. částicemi), která význam spojek zesilují (*A jak tak v zadumání těkal očima po údolí*), modifikují (*Chystal se něco vyslovit, když vtom vstoupila jakási žena*), nebo úplně mění (*Bude poslouchat babiččiny řeči, jen když se Helena vrátí*).¹⁷

Koordinační vztahy (dělení je podle Mluvnici češtiny III, Petr J. a kol.)

- A. Logická konjunkce – vztah slučovací, odporovací, konfrontační, stupňovací
- B. Logická disjunkce – vztah vylučovací

Koordinace se vyjadřuje vlastními spojkami parataktickými, vlastními spojkami hypotaktickými, spojkami nevlastními – jednoslovnými a víceslovnými, spojkami spojenými s příslovčí nebo částicemi, vztažnými zájmeny a příslovčí, asyndeticky.¹⁸

Slučovací vztah – je založen na prosté sounáležitosti propozic. Věty se k sobě přiřazují a vytvářejí významové celky. Slučovací vztah se vyjadřuje spojením hypotaktickým, parataktickým a asyndetickým. Základním slučovacím prostředkem je spojka *a*. Spojkou *a* vyjadřujeme slučovací vztah doplněný dalšími významovými odstíny, např. účinkovým nebo důsledkovým. K vyjádření slučovacího vztahu se spojka *a* často spojuje s jinými výrazy například s částicemi nebo příslovčí, popř. zájmeny. Takovými víceslovnými slučovacími výrazy jsou: *a pak, a také, a nakonec, a potom, a vedle toho* aj. Může jít již o praktické vyjádření sémantické závislosti: *a*

¹⁵ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str 448

¹⁶ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str 447

¹⁷ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str 449

¹⁸ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str 453

přitom může vyjadřovat význam původní okolnosti (*Mne ten zloděj spoutal a přitom na mne prstem nesáhl*).¹⁹

Další spojkou je spojka *až*, kterou se vyjadřuje dovršení děje (*Smích pomalu utichal, až utichl*), plynulý přechod z jednoho děje do druhého (*Seděli jsme mlčky, až jsem se já zvedl a odešel*). Slučovací platnost spojky *až* se vždy zřetelně neliší od časové platnosti hypotaktické spojky *až*, vyjadřující konečnou časovou mez.²⁰

Spojka *i* a její záporný protějšek *ani* mají prostě slučovací význam zřídka. Častěji mají *i*, *ani* společně s funkcí slučovací i funkci vytýkat člen stojící v čele druhé věty (*Přes noc ještě přibýlo sněhu, ani ráno nepřestal padat*). Vedle spojky *ani* se slučovací vztah mezi zápornými větami vyjadřuje zastaralou souřadící spojkou *aniž*, po níž je na rozdíl od *ani* sloveso bez záporu.

Dvojitými spojovacími výrazy opakovanými *hned-hned*, *tu-tu*, *jednak-jednak* aj. se vyjadřuje zpravidla střídání dějů a výčet paralelních faktů. Slučovací poměr může být vyjádřen také hypotaktický spojkou *aby* (*Odmlčel se, aby teprve po chvíli pokračoval*). V tomto případě se neuplatňuje účelový význam této spojky, na což ukazuje možnost transformace *aby* v *a*.²¹

Odporovací vztah

V odporovacím vztahu jde v širokém smyslu o nesoulad dvou faktů. Základní parataktickou spojkou je *ale* (*Koupil ji kytici, ale cestou mu zvadla*). Je-li druhá věta záporná, obsahový nesoulad spojených vět je zesílen. Spojka *ale* stojí mezi spojenými větami, ale někdy se analogicky podle spojky *však* posouvá i dovnitř druhé věty. Při vyjadřování omezovacího významu se užívá spojka *ale*.²²

Význam omezovací vyjadřují někdy též souřadící spojky *jenže* a *ledaže*. Spojka *jenže* může dodávat význam námitky (*Zní nám to nově, jenže novost sama nemusí být vždy zárukou nejlepšího*).

Spojky *však* a *avšak*. Spojka *avšak* stojí vždy na prvním místě ve větě, spojka *však* na místě druhém. Spojkou *jenže* (*jenomže*) se vyjadřuje, že děj druhé věty byl překážkou děje ve větě

¹⁹ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 455

²⁰ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 456

²¹ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 457

²² Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 459

první. Spojky *leč* a *než* jsou knižní až zastaralé. Příslovce *ovšem* se stává v dnešním jazyce hovorovým spojovacím prostředkem.²³

Základní parataktickou spojkou vyjadřující rektifikační odstín odporovacího vztahu je *nýbrž*. K vyjádření tohoto vztahu slouží též příslovce *naopak*, a to buď samo, nebo ve spojení se spojkami *a*, *ale*.²⁴

Konfrontační vztah

Konfrontační vztah se vyjadřuje zaprvé hypotakticky spojkami *jestli(že)*, *-li*, *zatímco*, *aby*, *když*.

Typ se spojkou *jestli(že)*, *-li* má vázaný větosled, věta spojková stojí vždy na prvním místě (*Jestliže dole bylo dusno, tady nahoře bylo ovzduší nedýchatelné*). Typ se spojkou *zatímco* se dělí na a) souvětí s konfrontační perspektivou – jestliže je spojková věta na prvním místě, nebo tvoří-li časové pozadí (*Zatímco se však ve Francii vaří stále zdravěji a lehčeji, rozumí anglický host pod pojmem francouzské kuchyně hlavně husté smetanové omáčky*), b) prostě konfrontační typ – vyjadřuje konfrontaci dvou skutečností, které jsou na stejné úrovni (*Někteří doporučují zahrádkářům trochu žlutého písku, zatímco jiní před ním varují*). Spojka *zatímco* je zcela synonymní se spojkou *kdežto*.²⁵

Typ se spojkou *aby*, má pevný větosled, podřazená věta je vždy na druhém místě. Věty jsou v poměru časové následnosti (*Stadion na okamžik ztichl, aby vzápětí propukl v obrovské nadšení*). Konfrontační spojení často přechází ve význam odporovací.²⁶

Nečasové souvětí se spojkou *když* má konfrontační charakter, jen když se proti sobě staví dva fakty. Věty s *když* mohou implikovat ještě významové vztahy příčinné a prostředkové.

Zadruhé parataktický vztah je částečně blízký vztahu odporovacímu. Spojovacími výrazy je spojka *kdežto*, která se dnes užívá pouze ve větě, která je v postpozici, a nabývá tak rázu spojky souřadící, příslovce *zato* a spojka *a*.

Zatřetí asyndetické konfrontační spojení vět lze vždy transformovat v souřadné konfrontační se spojkou *kdežto*.²⁷

²³ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 459

²⁴ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 460

²⁵ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 463

²⁶ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 461

²⁷ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 466

Vylučovací spojení vět odpovídá logické disjunkci: věty, odpovídající silné disjunkci, se spojují spojkou *nebo, anebo* (zastarale *neb, aneb*): *Chovej se slušně, nebo sem nechod!* Po slovesech mluvení i myšlení se vedle spojky *nebo* uplatňuje spojka *či*. K vylučovacímu spojení lze zařadit i spojení důsledkově vylučovací se spojovacími výrazy *nebo, jinak, sice*. Ve vylučovacím spojení vět odpovídající slabé disjunkci se běžně užívá spojka *nebo*, v odborných textech kombinované spojky *a/nebo*. Distributivní typ vylučovacího vztahu vyjadřuje se za pomoci spojek *nebo, anebo, buď'-buď', buď'-(a)nebo, ať'-či, ať'-anebo* (*Chodili ven, ať bylo hezky nebo pršelo*).²⁸

Stupňovací vztah má dva podtypy: 1) Obsah druhé věty doplňuje obsah věty první. Užívá se spojovací výraz *ba ani, natož aby*. 2) Jde o náhradu jiným dějem, kterým se obsah prvního zpřesňuje. Vyjadřuje se spojovacími prostředky *ba, ano, ba i, ba ani, ba dokonce, ano i, nejen(že) ale(i), nejen(že) nýbrž i*.²⁹

Vysvětlovací vztah³⁰ - spojka *totiž* se vyskytuje v souvětých spojeních řídčeji. Má také význam příčinný. Čistě vysvětlovací význam má tehdy, nelze-li ji substituuovat spojkou *protože* (*Žena se raději baví, totiž nechává se raději bavit*).

Spojka *vždyt'* vyjadřuje s emocionálním zabarvením vysvětlení, které se podává jako něco samozřejmého (*To je předpise, vždyt' to znáš*).

Spojky *však* a *neboť* jsou ve vysvětlovací platnosti řídké; *však* je citově zabarvené a prezentuje obsah druhé věty jako něco, co oslabuje obsah věty první; spojka *neboť* je knižní a v čistě vysvětlovacím významu vzácná.³¹

Subordinační vztahy

Spojky podřadící ze sémantického hlediska uvozují věty příslovečné (*Když začalo pršet, přikázal režisér kameramanovi přerušit natáčení*), obsahové (*Při prvních dešťových kapkách přikázal režisér kameramanovi, aby přerušil natáčení*), a v případě nominalizace slovesa v řídící větě také věty determinací (*Při prvních dešťových kapkách dal režisér kameramanovi příkaz, aby přerušil natáčení*).³²

²⁸ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 456

²⁹ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, str. 469

³⁰ Tento vztah se nevyděljuje ve všech mluvnících, pouze v Mluvnice češtiny III

³¹ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 471

³² Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 472

Souvislosti časové vyjadřuje nejčastěji nejobecnější časová spojka *když*, může vyjadřovat současnost i nesoučasnost. Význam spojky *když* může být specifikován časovými příslovci (*Vlak se rozjel, právě když jsme dobíhali*). Spojky *až* se využívá pro obojí poměr dějů v budoucnosti (*Až opadne voda, přebrodíme řeku*). Vedlejší věty vyjadřují též konečnou časovou mez děje věty nadřazené (*Mlčel jsem a čekal, až Renata sama promluví*). Hypotaktické spojky *zatímco* a *mezitímco* mají explicitní význam současnosti. Současnost s významem ohraničujícím trvání děje vyjadřuje často spojka *dokud*. Spojka *pokud* není dnes jednoznačně časovou spojkou, často nabývá i významu zřetelového nebo omezovacího. Současnost může vyjadřovat spojka *jak* (*Jak šla léta, měnili se nástrojaři v dílně*). V hovorových projevech se používá místo spojky *když*.

Spojka *jakmile* vyjadřuje, že děj věty nadřazené následuje hned po ději věty podřazené. *Jakmile* bývá nahrazováno hovorovějším *jak*, popř. spojkou *když*. Spojkou *když* se také vyjadřuje nečekané přerušení jednoho děje jiným. Spojka *sotva*, *sotvaže* má význam blízký spojce *jakmile*, ale má i význam specifický (*Sotva jí rytíř zahlídl, zůstala stát jako sloup*).

Spojka *než* uvádí též věty s významem limitujícím trvání děje věty nadřazené a tím se blíží spojce *dokud ne* a limitativnímu *až*.³³

Vyjádření způsobu nejčastěji vyjadřuje vedlejší větou uvozenou spojkou *že*, na niž se odkazuje v nadřazené větě příslovcem *tak* (*tak že*). Týž vztah lze vyjádřit i spojením *tím, že..* Vyjadřuje-li se způsob, který má vést k nějakému cíli, použije se spojení *tak, aby*.

V přirovnávacích větách se však může užít i spojovacího výrazu *jako když*.³⁴

Souvislost typu kauzálního

Vztah příčiny a důvodu se vyjadřuje konstrukcí se spojovacími výrazy *v důsledku / následkem toho, že*. Vztah příčinný ve vlastním smyslu a vztah důvodový se při souvětném vyjádření často od sebe neodlišují, protože mají zhruba stejné spojovací prostředky a na obojí se ptáme otázkou „proč“?

Vztah přípustkový se vyjadřuje spojovacími prostředky v hypotaktickém přípustkovém souvětí jsou nejčastěji spojky *ačkoli(v)*, *přestože*, *třebaže*, *jakkoli, ač, jakkoli, i když*. Přípustku může vyjadřovat i věta s *jak*.

³³ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, Str.474

³⁴ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 495

Spojovacími prostředky **podmínkově přípustkového vztahu** jsou: *i když, ani když, i kdyby, ani kdyby, byť (byť i), ať (Chodíme na procházky, i když prší)*.³⁵

Vztah účelový - věta vyjadřující cíl je věta účelová, zpravidla to bývá věta vedlejší uvozená spojkou *aby*. Různé modifikace účelového vztahu se vyjadřují spojením spojky *aby* s částicí *jen (aby jen)*.³⁶

Spojkové obsahové věty

Věta je **oznamovací** jestliže mluvčí oznamuje obsah vedlejší věty jako fakt bez zaujetí stanoviska k jeho pravdivosti nebo reálnosti, užívá se k uvození obsahové vedlejší věty spojky *že* + indikativ., *zda, zdali, -li, jestli*.

Věty **tázací** jsou uvozeny spojkami *zda, zdali, -li, jestli* a jsou u predikátu s významem „ptaní“.

U vět **žádacích** se užívá spojka *aby* + kondicionál a spojka *ať*.

S dominujícím predikátem vyjadřujícím vnímání jsou vedlejší obsahové věty uvozené zpravidla spojkami *že, jak*. Souvětí se spojkou *jak* vyjadřuje popis vjemu. Vedle spojky *jak* se může vyskytnout knižní *kerak*. K vyjadřování děje zdánlivého se užívá v obsahové větě spojky *jako* s kondicionálem (*I cítí, jako by ji někdo vzal za ruku*).³⁷

³⁵ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 483

³⁶ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 493

³⁷ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny I, II, III. Academia. Praha 1986–1987, str.511-514

II. SOUŘADICÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY

Pro každý spojovací výraz je na základě formálních a sémantických kritérií určeno, zda je souřadicí nebo podřadicí³⁸. Základem souřadících spojovacích výrazů jsou souřadicí spojky.

Spojky se velmi často kombinují s dalšími výrazy, zejména s příslovci a částicemi, protože sémantika spojek je velice abstraktní. Kombinováním souřadících spojek s dalšími slovy vznikají složené souřadicí spojovací výrazy (*a nebo také*).

Složené souřadicí spojovací výrazy chápeme jako spojení dvou typů výrazů:

- 1) Jedné nebo více spojek. Mezi spojky zahrnujeme i interpunkci (zejména čárku), pokud spojuje klauze samostatně nebo se pojí s jiným výrazem než se spojkou.
- 2) Modifikujících výrazů, tj. nespojkových slov, nejčastěji částic a příslovcí, která se společně se spojkami podílejí na významové specifikaci koordinačního nebo apozičního vztahu mezi klauzemi nebo jejich částmi.

Souřadicí spojovací výraz zpravidla obsahuje alespoň jednu spojku. Modifikující výrazy nemusí být v souřadícím spojovacím výrazu obsaženy, ale často je přítomen i více než jeden modifikující výraz. Při zachycování souřadících spojovacích výrazů je třeba odlišit spojku a modifikující výraz. Složený souřadicí spojovací výraz je reprezentován minimálně dvěma uzly: uzlem pro spojku a uzlem pro modifikující výraz.³⁹

2.1 Přehled souřadících spojek

Slučovací spojky: *a, i, ani, ani-ani, jak-tak, hned-hned, jednak-jednak, zčásti-zčásti.*

Odporovací spojky: *ale, však, avšak, jenže, nýbrž, ovšem.*

Vylučovací spojky: *nebo, či, anebo, buď–nebo.*

Stupňovací spojky: *dokonce, ba, i, ba i, nejen-ale i, nejen-nýbrž i, nadto, nejen–ale i, nejen–nýbrž i.*

Důvodové spojky: *neboť, proto, a proto, tak, a tak, tudíž, tedy.*

Důsledkové spojky: *tak, proto, tudíž, tedy.*

³⁸ viz oddíl 1.2.2

³⁹ Mikulová M.: Anotace na tektogramatické rovině pražského závislostního korpusu. Anotátorská příručka.
<http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/cz/t-layer/html/index.html>.

2.2. Slučovací spojky

Slučovací spojky jsou nejčastějšími spojkami⁴⁰.

2.2.1 a

Nejfrekventovanější spojkou je spojka *a*. Vyjadřuje prosté sloučení (*ted' si vezmu kufr a obléknu si jiné šaty*). Spojuje větné členy, věty a členy ustálených spojení. Připojuje dodatečný rozvíjející větný člen.⁴¹

Počet výskytů v SYN2005 je 26 445,4 ppm v ORAL2008 je 25 384,3 ppm

Txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	784429	
MIS	18405	
Součet	802834	20214,75
POP	502574	
ENC	92205	
TXB	81689	
SCI	233297	
ADM	5371	
Součet	915136	27992,45
NOV	755928	
SCR	10356	
SON	7235	
IMA	1074	
COL	272331	
FAC	245317	
VER	28523	
Součet	1320764	26409,01

Tabulka 1a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
ve	47947	391,6618
na	35178	287,3565
to	33076	270,186
pak	26070	212,9565
tak	25410	207,5652
e	21863	178,591
s	21162	172,8648
jeho	21051	171,9581
já	18604	151,9694
je	14423	117,8163
když	13401	109,468
jejich	12254	100,0985
také	12204	99,6901
z	11978	97,84398
po	11354	92,74675
další	10375	84,74965

Tabulka 1b

Frekvenční distribuce +1 ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	1842	1364,914
já	1617	1198,19
pak	1250	926,2443
von	1229	910,6834
tak	1001	741,7364
vona	690	511,2868
ted'	680	503,3769

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
že	621	460,1582
co	560	414,9574
ty	477	353,4548
tam	457	338,6349
voni	406	300,8441
je	381	282,3193

Tabulka 1c

⁴⁰ dále viz 1.2.2

⁴¹ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.291.

ČNK přesvědčivě prokazuje, že spojka *a* má v psaném a mluveném jazyce téměř stejné postavení. Nevyskytuje se jen samostatně, ale spojuje se ke zpřesnění významu spojení s dalšími výrazy, zejména s příslovci nebo částicemi, popř. zájmeny. Spojka *a* se užívá nejen v poměru slučovacím může vyjadřovat i jiné vztahy, například odporovací, stupňovací, důsledkový a vysvětlovací.

Odlišení jednotlivých vztahů v korpusu je obtížné – maximálně můžete odlišit vztah slučovací od jiných na základě přítomnosti čárky před *a*. Pomoci mohou také různá příslovce a částice po *a*. Častá kolokace s *tak* v tabulkách ukazuje na poměr důsledkový. Proto pro přesnější odhad výskytu spojky bylo použito měření na náhodných vzorcích – tři náhodné vzorky o velikosti padesát výskytů.

1. vzorek: 44 případů spojky *a* ve slučovacím poměru
2. vzorek: 45 případů spojky *a* ve slučovacím poměru
3. vzorek: 43 případů spojky *a* ve slučovacím poměru

Při průzkumu korpusu na náhodných vzorcích bylo zjištěno, že přibližně 88 % vět se spojkou *a* jsou v poměru slučovacím (*Podívejme se na to v historických souvislostech a pak mnohé snadno pochopíme*), s tolerancí ± 4.97 procentního bodu počítáno z celkového výskytu spojky *a* v psané češtině.

Poměr odporovací (*a ne, a nikoliv apod.*)

Spojení v poměru odporovacím lze někdy rozpoznat podle toho, že se spojka *a* dá nahradit některou ze spojek odporovacích – *ale, avšak, však: Snažil se, a neuspěl. Občas drkotá zuby, a rýmu nedostane. Tahal jsem ho několik minut, a nakonec se mi utrhl. Dostal za svůj výkon padesát bodů, a ne/nikoliv šedesát*⁴². Při průzkumu na náhodných vzorcích bylo zjištěno, že přibližně pouze 3,333 % vět se spojkou *a* jsou v poměru odporovacím.

Poměr stupňovací (*a dokonce, a nadto, a k tomu, a navíc apod.*)

Spojení *a dokonce* je v praxi obecně přijímáno jako základní signál stupňovacího poměru, Ostatní spojovací výrazy už však nejsou tak pevné coby signály stupňovacího spojení a v psaní čárek u nich existuje větší variantnost⁴³. Při průzkumu na náhodných vzorcích bylo zjištěno, že přibližně pouze 2 % vět se spojkou *a* jsou v poměru stupňovacím.

⁴² Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁴³ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

Už se stmívalo, a k tomu začalo pršet. Překlad našim účelům nevyhovoval. Byl ze začátku století, a nadto byl pořízen z jiného jazyka než z japonštiny. Neslyšel vůbec nic, a navíc měl oči zaslepené šátkem.⁴⁴

Poměr důsledkový (a proto, a tedy, a tak, a tudíž, a tím apod.)

Spojka *a* zde zpravidla stává ve spojení *a proto, a tedy, a tak, a tudíž* apod.: *Nedostali jsme zprávu včas, a proto jsme nemohli přijít. Tito nájemníci neplatí nájemné již několik let, a tak mají být vystěhováni. Dostatek tepla lze zajistit i poměrně malým, a tedy levným tepelným čerpadlem. Žádná překážka mu nestála v cestě, a tudíž nepociťoval strach⁴⁵.* Při průzkumu na náhodných vzorcích bylo zjištěno, že přibližně pouze 4 % vět se spojkou *a* jsou v poměru důsledkovým.

Stojí-li spojka *a* ve spojení se zájmenem *tím*, zpravidla lze větu chápat i tak, že zájmeno pouze odkazuje na obsah předchozí věty, a zvolit i psaní bez čárky: *Člověk přírodu přetváří(,) a tím ji přizpůsobuje svým potřebám.* Spojení spojky *a* a zájmena *tím* není totiž tak ustáleno ve spojovací funkci jako výrazy *a tedy, a proto, a tudíž⁴⁶*.

Podobně se spojovací funkce spojení *a + proto, tak, tedy, tím, tudíž* oslabuje, stojí-li výrazy *proto, tak, tedy, tím* a *tudíž* uvnitř věty. Psaní čárky v tomto případě není zcela závazné, hovoříme o slabém důsledkovém poměru a můžeme volit psaní s čárkou i bez čárky: *investoval uváženě(,) a přišel si tak na slušný zisk; jednání s nájemcem jsem hned napoprvé pokazil(,) a rozhodl jsem se tedy, že to zkusím jinde.⁴⁷*

Poměr vysvětlovací (a to)

Výrazy *a to* lze k větě připojit různé větné členy přinášející další informace. U zájmena *to* je v takovém případě oslabena jeho odkazovací funkce, hovoříme o spojení v poměru vysvětlovacím a píšeme před *a to* čárku: *Zboží můžete reklamovat, a to do tří dnů.⁴⁸* Při průzkumu spojky na náhodných vzorcích bylo zjištěno, že přibližně pouze 2,667 % vět se spojkou *a* jsou v poměru vysvětlovacím.

⁴⁴ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁴⁵ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁴⁶ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁴⁷ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁴⁸ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

2.2.2 i

Druhá je spojka *i* (*ve dne i v noci tvrdě pracuji*), která slučuje těsněji a důrazněji představy většinou nějak vnitřně spjaté. Spojuje větné členy těsněji a důrazněji než spojka *a*. Základní pravidlo říká, že čárka před *i* se nepíše, jestliže jde o slučovací spojení. Jestliže jde o spojení v jiném spojení než slučovacím poměru, čárku před *i* píšeme.⁴⁹

Počet výskytů v SYN2005 je 4234,2 ppm v ORAL2008 je 1533,8 ppm. Je vidět, že v psané češtině se spojka *i* vyskytuje skoro v třikrát častěji.⁵⁰

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	186237	
MIS	2327	
Součet	188564	4747,89
POP	90429	
ENC	8181	
TXB	1372	
SCI	44919	
ADM	642	
Součet	145543	4451,91

txtype	ABS FQ	REL FQ
NOV	64266	
SCR	818	
SON	769	
IMA	113	
COL	26348	
FAC	3864	
VER	4435	
Součet	135395	2707,26

Tabulka 2a

⁴⁹ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁵⁰ Dále viz 1.2.2

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
v	24814	202,697
když	23726	193,809
na	16626	135,812
s	10096	82,4706
pro	6983	57,0416
o	5257	42,9426
ve	4770	38,9644
do	4327	353457
další	4316	35,2559
jeho	4188	34,2103
z	3983	32,5357
to	3811	31,1307
u	3408	27,8387
k	3353	27,3895
po	3349	27,3568
při	2886	23,5747
za	2879	23,5175

Tabulka 2b

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	32087	262,107
ale	22418	183,125
je	7497	61,2403
se	6724	54,9259
dokonce	6600	53,913
že	6179	50,474
tak	5777	47,1902
to	4944	40,3858
a	3430	28,0184
-	2891	23,6155
jsou	2511	20,5115
být	2345	19,1555
třeba	2177	17,7831
Ale	2097	17,1296
,	32087	262,107

Tabulka 2c

**Frekvenční distribuce +1
ORAL2008**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
když	151	111,89
dyž	112	82,9915
na	99	73,3586
s	87	64,4666
v	86	63,7256

Tabulka 2d

Podle frekvenční distribuce za spojkou *i* najdeme nejčastěji předložku *v*, spojkou *když* a předložku *na* a před spojkou *i* se nejvíc používá: *ale*, *se*, *dokonce*. Vznikají tak vícečlenné spojky (dvojice): *ale i*, *i když*, *že i*, a slovní spojení *dokonce i*. Především se vyskytuje v odborné literatuře a publicistice – asi v dvakrát víc, než v beletrii. V mluvené češtině se po *i* nejvíc používá spojka *když*.

2.2.3 ani

V tom úsměvu nebyla vděčnost ani sympatie. Vyjadřuje slučování v záporu. Základní pravidlo říká, že čárka před *ani* se nepíše, jestliže jde o slučovací spojení. Jestliže jde o spojení v jiném než slučovacím poměru, čárku před *ani* píšeme.⁵¹

Txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	40062	
MIS	439	
Součet	40501	1019,79
POP	12132	
ENC	948	
TXB	1159	
SCI	870	
ADM	91	
Součet	15200	464,94
SCR	589	
SON	238	
IMA	53	
COL	15435	
FAC	9670	
VER	1408	
Součet	27393	547,73

Tabulka 3a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
v	4354	35,5663
na	18	33,8018
o	1770	14,458
se	1627	13,2904
tak	1595	13,029
o	1502	12,23
slovo	1423	11,624
jeden	1335	10,901

Tabulka 3b

Frekvenční distribuce +1 ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
nevím	63	46,6827
ne	46	34,0858
,	46	34,0858
na	38	28,578
to	33	24,4529
sem	24	17,7839
v	23	17,0429
náhodou	22	16,3019
se	21	15,5609
moc	17	12,5969
korunu	16	11,559
jeden	15	11,1149

Tabulka 3c

Spojku *ani* nejčastěji najdeme v publicistice. Podle frekvenční distribuce za spojkou *ani* najdeme v psané češtině nejvíc předložky *v*, *na*. Před spojkou čárku, nebo *a*, *se*, *to že*, *ale*. Vznikají víceslovní spojky: *a ani*, *ale ani*, *že ani*. Korpus ORAL2008 zachytil v mluvené češtině frekventovaná slovní spojení: *ani nevím*, *ani ne*.

Počet výskytů v SYN2005 je 1199,9 ppm v ORAL2008 je 1003,3 ppm. Užívání v psané a mluvené češtině je téměř stejné.

⁵¹ Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153#nadpis11>

Snadno rozpoznatelné jsou případy stupňovacího spojení s *dokonce ani*: *Filip nebyl filmová hvězda, dokonce ani filmový herec. Nijak se před případnými pozorovateli neskryvali, dokonce ani nezhasli stropní světlo ve voze.* Pro spojení vět (větných členů) spojkou *ani* v poměru stupňovacím zpravidla svědčí, když věta (větný člen) s *ani* stojí na konci souvětí (věty) a přísudek věty s *ani* je na samém konci celku: *Byla pořádná tma, ani měsíc nesvítíl* (= dokonce ani měsíc nesvítíl).⁵²

Případy zdvojení či vícenásobného užití spojky *ani*.

Vícečetná spojení s *ani* mají v zásadě charakter výčtu, tedy slučovacího spojení.

Zdvojené *ani* – *ani* se v SYN2005 vyskytlo v REL FQ 111,5 ppm například: *Není lehké ji ani zabít, ani zbavit krunýře; Vybrali nás proto, že ani já, ani chlapec nepijeme.* Vícenásobné užití *ani* se v SYN2005 také vyskytuje například: *Protože neměla ani domov, ani matku, ani příbuzné, kteří by jí poradili.*

2.3. Odporovací spojky

Odporovací spojky jde zde o nesoulad v širokém smyslu dvou faktů, kteří vyjadřují protiklad mezi spojenými větami či větnými členy.

2.3.1 ale

Máma by ráda, ale otec nechtěl. *Ale* je nejčastější odporovací spojka.

V SYN2005 je počet výskytů 4 076,9 ppm v ORAL2008 téměř dvojnásobek – 8 068,6 ppm. V mluvené češtině se tedy spojka *ale* užívá dvakrát více než v psané⁵³.

Spojka *ale* se téměř stejně používá v publicistice a beletrii, méně v odborném textu. Podle frekvenční distribuce se za spojkou *ale* nejvíc v psané češtině používá: *i, také, v na, to* – tím pádem nám vznikne slovní spojení *ale i*. V mluvené češtině jsou to slova: *to, já, tak, jako, že,* a čárka.

⁵² Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v.v.i. <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>.

⁵³ Dále viz 1.2.2

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	146139	
MIS	1780	
Součet	147919	3724,49
POP	41343	
ENC	3983	
TXB	4454	
SCI	18270	
ADM	165	
Součet	68215	2086,58
NOV	10235	
SCR	1387	
SON	336	
IMA	147	
COL	36929	
FAC	29162	
VER	2322	
Součet	177518	3549,52

Tabulka č. 4a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
i	22418	183,125
také	1011	82,585
v	8186	66,8685
na	5747	46,9452
to	5688	46,4632
je	5014	40,9576
já	3827	31,2614
když	3616	29,5378
o	3304	26,9892
pak	3264	26,6624

Tabulka č. 4b

Frekvenční distribuce +1 ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	857	635,033
já	479	354,937
,	451	334,189
tak	342	253,42
jako	317	234,896
je	253	187,472
že	168	124,487

Tabulka č. 4c

2.3.2 však

Den je znám, hodina však nikoliv.

Počet výskytů v SYN2005 je 1212,0 ppm v ORAL2008 je 29,6 ppm. To znamená, že v mluvené češtině se spojka *však* téměř neužívá, neboť tam ji v 99,7 % nahrazuje spojka *ale*.⁵⁴

V psaných projevech se spojka *však* vyskytuje především v beletrii, méně v odborné literatuře a je zde velký rozdíl v porovnání s publicistikou. V psané češtině je situace podobná jako v mluvené češtině, v 80,8 % se používá spojka *ale* místo spojky *však*.

⁵⁴ <http://syd.korpus.cz/HPsoVyyL.syn>.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	5588	
MIS	440	
Součet	6028	151,78
POP	28813	
ENC	3271	
TXB	3330	
SCI	14597	
ADM	99	
Součet	50110	1532,78
SCR	316	
SON	250	
IMA	27	
FAC	12301	
COL	7782	
VER	1258	
Součet	21934	35438,58

Tabulka č. 5a

2.3.3 avšak

On sám byl několik let v zajetí, avšak podařilo se mu uprchnout.

Počet výskytů v SYN2005 je 137,4 ppm v ORAL2008 je 0 ppm. V mluvené češtině se spojka *avšak* neužívá, místo ni se používá spojka *ale* v 99,7 % zřídka spojka *však*. V psané češtině při porovnání se spojkou *však*, se spojka *avšak* užívá v deseti procentech, a to přednostně v odborné literatuře.

Po spojkce *avšak* nejčastěji najdeme předložky *v, s, na*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1697	
MIS	37	
Součet	1734	43,66
POP	2201	
ENC	39	
TXB	312	
SCI	1406	
ADM	11	
Součet	4320	132,12
NOV	2109	
SCR	17	
SON	28	
IMA	3	
COL	991	
FAC	674	
VER	50	
Součet	3872	77,42

Tabulka č. 6a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
v	75	3,06324
s	176	1,437681
ho	158	1,20645
jeho	136	1,110935
i	127	1,037417

Tabulka č. 6b

U spojek *však* a *avšak* není významový rozdíl. Spojka *avšak* stojí vždy na prvním místě, spojka *však* na místě druhém. *Však* má také význam zdůraznění a je často nahrazováno výrazem *vždyt'*. V psané češtině se *však* užívá více než *avšak* možná i z důvodu jazykové ekonomie, *však* je přeci jen o jednu slabiku kratší.

2.3.4 jenže

Tím by jistě vše napravit, jenže nemůže.

Spojka s významovým odstínem omezovacím, přibližně stejně malý výskyt v psané a mluvené češtině, v psaných projevech se používá především v beletrii.

Počet výskytů v SYN2005 je 138,8 ppm v ORAL2008 je 189,7 ppm. Podle frekvenční distribuce po *jenže* se nejvíc píše: *to, já, v, se na*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1615	
MIS	13	
Součet	1628	40,99
POP	135	
ENC	11	
TXB	5	
SCI	56	
Součet	207	6,31
NOV	2158	
SCR	33	
SON	49	
IMA	2	
COL	845	
FAC	283	
VER	26	
Součet	3396	67,90

Tabulka č. 7a

Frekvenční distribuce +1
SYN 2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	311	2,54045
já	183	1,49486
v	165	1,3473
se	113	0,92306
na	101	0,82503
ten	7	0,79236

Tabulka č. 7b

2.3.5 nýbrž

Její pohyby byly pomalejší nikoli z únavy, nýbrž pod tíhou vzpomínek.

V mluvených projevech se *nýbrž* nevyskytuje, v psané češtině se používá především v publicistice a v beletrii.

Počet výskytů v SYN2005 je 88,3 ppm v ORAL2008 je 0 ppm. Po spojkce *nýbrž* v psané češtině najdeme: *i, o, v, jen, že*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1745	
MIS	22	
Součet	1767	44,49
POP	2216	
ENC	252	
TXB	182	
SCI	2128	
ADM	1	
Součet	4779	146,18
NOV	2251	
SCR	26	
IMA	6	
COL	993	
FAC	894	
VER	57	
Součet	4227	84,51

Tabulka č. 8a

Frekvenční distribuce +1
SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
i	891	7,27826
o	368	3,0068
v	317	2,58946
jen	267	2,18103
že	246	2,00949
jako	244	1,99315
je	242	1,97681
na	232	1,89513
také	215	1,75626
pouze	169	1,3805

Tabulka č. 8b

2.3.6 ovšem

Ovšem vyjadřuje odporování se zdůrazněním samozřejmosti. V psané češtině se používá poměrně stejně ve všech žánrech, a to jak v beletrii, publicistice, tak i v odborné literatuře. Příslovce *ovšem* se stává v dnešním jazyce hovorovým spojovacím prostředkem.

Počet výskytů v SYN2005 je 324,7 ppm v ORAL2008 je 17,78 ppm. V mluvené češtině se slovo *ovšem* vyskytuje málo, proto není potřeba údajů z náhodných vzorků, proto se dá říci, že spojka *ovšem* v mluvené češtině se téměř neuzívá.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	14294	
MIS	75	
Součet	14369	361,8
POP	5425	
ENC	362	
TXB	515	
SCI	3584	
ADM	27	
Součet	9913	303,22
NOV	5694	
SCR	208	
SON	14	
IMA	14	
COL	2253	
FAC	3076	
VER	162	
Součet	11421	228,37

Tabulka č. 9a

2.4 Vylučovací spojky

Vylučovací spojky spojují věty, nebo větné členy, které mají odlišné podmínky realizace, může pak platit pouze jeden z členů nebo jedna z vět: (*Ta party nějak dopadne – buď se povede, nebo nepovede.*). Jindy se význam blíží slučovacímu a vyjadřuje vztah mezi dvěma či více možnostmi. V takovém případě se před spojkami *nebo* a *či* nepíše čárka: (*Zde neodpočívali tatínci, bratři, synové nebo babičky, nýbrž hodnostáři a veřejní činitelé.*)⁵⁵

2.4.1 nebo

Uteklo deset nebo patnáct vteřin.

Nejčastější je spojka. Knižní *neb* najdeme jen v beletrii a korespondencí. Vyjadřuje vztah neslučitelnosti (s čárkou); vztah mezi dvěma a více možnostmi, i časovými (bez čárky). Nejvíce se vyskytuje v odborné literatuře, také v beletrii a publicistice⁵⁶.

Počet výskytů v SYN2005 je 1886,3 ppm v ORAL2008 3583,0 ppm. Vidíme, že se užívá v mluvené češtině skoro v dvakrát více, než v psané. V psané češtině před *nebo* najdeme čárku, spojku *a*, číslovky.

Spojky nebo a anebo

Obě spojky se používají ve větách uvádějících alternativy. Můžeme tedy říci *přijedu ve středu nebo ve čtvrtek* a také *přijedu ve středu anebo ve čtvrtek*. Nikoli *přijedu ve středu a nebo ve čtvrtek*. Obě spojky jsou rovnocenné, nemusíme tedy váhat, která z nich je vhodnější. Např. *Po vládě se žádá zkrácení sociálních dávek nebo/anebo jiné škrty ve státním rozpočtu*. To je příklad spojení větných členů. A příklad na spojení dvou vět: *Luboš má buď skvělou fantazii, nebo/anebo se dokonale vyzná v ženské duši*. Pokud bychom místo *anebo* použili spojku *a* a *nebo*, vlastně bychom stavěli vedle sebe významově neslučitelné spojky. Zaměnit lze jen spojky *nebo* a *anebo*.⁵⁷

Nicméně kdybychom měli porovnat užití spojek *nebo* a *anebo*, tak většinou se nám objeví spojka *nebo* a to v 95 % pro mluvený jazyk a v 97 % pro psanou češtinu.⁵⁸

⁵⁵ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.291.

⁵⁶ dále viz 2.2.1

⁵⁷ <http://www.rozhlas.cz/plzen/jazykovykoutek/zprava/322944>

⁵⁸ <http://syd.korpus.cz/YqRUBG8V.syn>

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	49944	
MIS	1689	
Součet	51633	1300,0
POP	55530	
ENC	10986	
TXB	12957	
SCI	24321	
ADM	647	
Součet	104441	3194,67
NOV	36616	
SCR	515	
SON	229	
IMA	80	
COL	13162	
FAC	13220	
VER	1306	
Součet	65128	1302,25

Tabulka č. 10a

Frekvenční distribuce +1
SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	39892	325,863
a	769	6,28169
jeden	383	3,12859
dva	365	2,98155

Tabulka č. 10b

2.4.2 či

Používá se hlavně v populárně-naučné, publicistice a odborné literatuře, v mluvených projevech se objevuje zřídka. Zvláštní úkol této spojky je rozlučovat od sebe, co k sobě nepatří, pojmy proti sobě položené: *Ano či ne? Půjdeš či nepůjdeš?* Její funkci plní nejčastěji spojka *nebo*: *Ted' nikdo z nás nevěděl, jsme-li na sever, či na jih od přístavu.* Má význam zpřesňující, opravuje nebo doplňuje výraz předcházející: *Bude to pro mne zábava, či spíše rekreace.* Běžný je ještě jiný význam spojky *či*, a to ve výrazech jako: *Byl jsem tam včera, či ne, předevčírem. Stálo to sedmdesát, či chci říci sedm set korun,* atd. Spojkou *či* se tu opravuje výraz předcházející, a má tu tedy *či* smysl *či spíše, či lépe, či vlastně.*⁵⁹

Počet výskytů v SYN2005 je 680,4 ppm, v ORAL2008 7,4 ppm. Podle frekvenční distribuce po spojkce *či* se v psané češtině vyskytují slova: *v, dokonce, méně, na.* Před spojkou najdeme čárku a slova: *více, tak, dříve.* Spojení *at' – či, necht' (nechat) – či,* např.: *At' tak či onak. Necht' se směje, či pláče.*

⁵⁹ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.291

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	32148	
MIS	358	
Součet	32506	818,47
POP	18478	
ENC	1513	
TXB	3099	
SCI	11693	
ADM	71	
Součet	34854	1066,13
NOV	6632	
SCR	128	
SON	94	
IMA	44	
COL	3528	
FAC	4527	
VER	608	
Součet	15561	311,14

Tabulka 11a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	39892	325,863
a	769	6,2819
jeden	387	3,12859
dva	365	2,98155

Tabulka 11b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	6701	54,7381
více	1003	8,19339
tak	518	4,19868
dříve	364	2,97339
té	295	2,40975
výrobek	249	2,03399
větší	209	1,70725
to	191	1,56021

Tabulka 11c

Spojka *čili* je téhož původu a významu jako *či*. Ze známé otázka *Ty-li jsi ten, který přijít má, čili jiného čekat máme?* vznikla spojením s tázací částicí *-li*. Má podobné významy jako spojka *či*. Význam rozlučovací tázací (obyčejně ve spojení *čili nic, čili ne*), na příklad: *V období intenzivní intelektuální činnosti, čili ne pouze v období zkoušek, ale také během celého roku*⁶⁰.

2.5 Stupňovací spojky

Stupňovací spojky připojují větu nebo větný člen, který je zdůrazněn nebo který je na jiné úrovni než člen či věta předcházející⁶¹.

2.5.1 dokonce

A věžňové se na Rojtmana nezlobí, dokonce ho mají rádi.

Nejfrekventovanější stupňovací spojka

⁶⁰ Kebrle V.: *O správném i nesprávném užívání spojky „či“*, Naše řeč ročník 24, 1940, dostupný z <http://nase-rec.uic.cas.cz/archiv.php?art=3516>

⁶¹ dále viz 1.2.2

Počet výskytů v SYN2005 je 306,3 ppm v ORAL2008 91,0 ppm. V psané češtině se nejvíc používá jak beletrii, tak i odborné literatuře, také v publicistice.

Podle frekvenční distribuce po spojce *dokonce* najdeme spojky *i, ani*. Před spojkou se vyskytuje čárka a spojky: *a, nebo, či*⁶²

2.5.2 ba

Přítakací hovorový význam. Vyjadřuje souhlas s obsahem předchozí výpovědi: *Tyčily se před ním týdny, ba měsíce práce*. Vyskytuje se v beletrii, odborné literatuře a málo v publicistice i v beletrii. V mluvených projevech se vyskytuje zřídka, tam funkci této spojky plní spojovací výrazy jako *ne jenom, ale i; dokonce (i), ba dokonce ani* apod.: *Nemáme dost kanceláří, ani dost zaměstnanců, ba dokonce ani dost stolů*.⁶³

txttype	ABS FQ	REL FQ
PUB	618	
MIS	11	
Součet	629	15,83
POP	416	
ENC	43	
TXB	25	
SCI	319	
ADM	3	
Součet	806	24,65
NOV	1145	
SCR	18	
SON	6	
IMA	1	
COL	687	
FAC	328	
VER	132	
Součet	2317	46,32

Tabulka č. 13

2.6 Důsledkové spojky

Důsledkové spojky připojují větu, případně členy v několikanásobném větěném členu, která vyjadřuje důsledek tvrzení vyjádřeného větou první (předcházejícím větěným členem).⁶⁴

2.6.1 tak

Oni běželi za mnou, tak jsem vyběhl na střechu.

⁶² spojky *a, ani*.

⁶³ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.292

⁶⁴ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.292

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) určuje *tak* jako spojku, částici, citoslovce a pochopitelně také jako zájmené příslovce způsobu a míry, nebo konečně jako příslovce vyjadřující ve dvojici *jak – tak* vztah k jiné větě, zpravidla s významem přirovnávacím, popř. výsledkovým.⁶⁵

Počet výskytů v SYN2005 je 174,4 ppm v ORAL2008 je 15392,0 ppm. V psané češtině se používá především v beletrii. Autoři *tak* reagují na reálnou mluvu svých hrdinů. Menší užití spojky lze také najít v odborné literatuře a publicistice.

Pomocí náhodných vzorků se dá ručně přesněji spočítat výskyt spojky v mluvené češtině. Bylo použito čtyři náhodné vzorky o velikosti padesát výskytů.

1. vzorek: 6 případy spojky *tak*

2. vzorek: 10 případy spojky *tak*

3. vzorek: 7 případy spojky *tak*

3. vzorek: 8 případy spojky *tak*

Z průzkumu vyplývá, že spojka *tak* v ORAL2008 se přibližně vyskytuje pouze v 15,3 % s tolerancí $\pm 5,4$ procentního bodu, zbytek je jiný slovní druh (*Tak mi dej hrneček*). Tím pádem užití spojky *tak* v mluvené češtině je asi 2354,98 ppm., což je v třináctkrát více, než v psané češtině.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	83481	
MIS	1750	
Součet	85231	2146,05
POP	36440	
ENC	3505	
TXB	3863	
SCI	14665	
ADM	157	
Součet	58630	1793,39
NOV	96319	
SCR	2550	
SON	1199	
IMA	119	
COL	32034	
FAC	23239	
VER	2983	
Součet	158443	3168,1

Tabulka č. 14

⁶⁵ Viz Slovník spisovného jazyka českého, díl III, heslo *tak* I., s. 762.

Tak nemá schopnost začlenit se do věty jako samostatný větný člen – uplatňuje se jako spojovací, uvozovací nebo vytýkácí prostředek. Především mluveným projevům⁶⁶ (jako prostředek psaného jazyka vystupuje *tak* v platnosti spojky jen ve dvojici *jak – tak*, spojující souřadné větné členy v poměru slučovacím: *přišli jak mladí, tak starí*,⁶⁷ v mluvených projevech nespisovných se vedle nich uplatňují větší měrou i prostředky jiné: *proto, a, ale* aj. je v hovorovém jazyce nahrazováno *tak, a tak, nebo tak, no tak* aj., v nespisovných vrstvách (např. na Moravě) zase *tož, a tož, na tož, tož tak* a jiné.

Spojkové *tak* se vztahuje ke dvěma syntaktickým jednotkám (větám nebo větným členům) a vyjadřuje jejich mluvnický i obsahově významový poměr. *Tak* má stejné místo jako jiné spojky (a také je ho možno jinými spojkami nahradit); *tak* v platnosti částice vytýkácí stojí u toho členu, který vytýká; jako uvozovací částice stojí sice také, podobně jako spojky, na začátku věty, ale nijak ji nespojuje s větou předchozí, stejně jako nespojuje dva větné členy, stojí-li uvnitř věty. Nejčastěji se uplatňuje spojkové *tak* v úloze spojovacího výrazu souřadícího, a to především souvětného, přičemž převahu má jeho užití s významem důsledkovým, méně už slučovacím nebo odporovacím. Jen zřídka se vyskytuje ve vztahu vysvětlovacím. Také existují varianty *a tak, příp. no tak, no a tak, a tož tak*.⁶⁸

⁶⁶ O rozdílech mezi projevy mluvenými a psanými pojednává např. M. Grepl, K podstatě a povaze rozdílu mezi projevy mluvenými a psanými, sb. Otázky slovanské syntaxe, 1962, s. 342–345.

⁶⁷ Viz SSIČ, díl III, heslo *tak* II., 1., s. 762.

⁶⁸ Hladiš F.: K slovnědruhovému a stylovému uplatnění výrazu *tak* v mluvených projevech, NŘ 51, 1968

2.6.2 proto

Před desátou jistě nepřijdou, proto já půjdu do archivu).

Užívá se především v odborné literatuře a beletrii, málo v publicistice.

Počet výskytů v SYN2005 je 488,9 ppm v ORAL2008 je 209,7 ppm. Po spojení *proto* ve frekvenční distribuci najdeme slova: *se, je, jsem*. Před *proto*: spojka *a*, čárka, slova: *se, jen, je*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	21198	
MIS	258	
Součet	21456	54,28
POP	11602	
ENC	1081	
TXB	1504	
SCI	5198	
ADM	25	
Součet	19410	583,71
NOV	10631	
SCR	216	
SON	60	
IMA	31	
COL	4435	
FAC	4177	
VER	416	
Součet	19966	399,22

Tabulka č. 15a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	21244	173,535
se	3090	25,2411
je	1892	15,4551
jsEm	1077	8,79763
v	595	4,86034
si	566	4,62345

Tabulka č. 15b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
a	9658	78,8927
,	525	45,1318
se	3268	26,6951
jen	2942	24,0321
je	1700	13,8867
právě	1643	13,4211
i	1372	11,2074
to	1012	8,26667

Tabulka č. 15c

2.6.3 tudíž

...je tedy technicky a stavebně náročnější, tudíž dražší.

Počet výskytů v SYN2005 je 39,5 ppm v ORAL2008 je 12,6 ppm. Rozdíl mezi mluvenou a psanou češtinou není tak výrazný, což je zajímavé, protože podle Slovníku spisovné češtiny je *tudíž* spojka knižní. Nejvíce ji najdeme v odborné literatuře. Konkuruje spojení *tudíž* spojením *a tak*. Po spojení *tudíž* se objevují *i, se, je, ani*. Před spojkou najdeme *čárku* a spojku *a*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1593	
MIS	17	
Součet	1610	40,53
POP	982	
ENC	76	
TXB	139	
SCI	621	
ADM	1	
Součet	1819	55,64
NOV	631	
SCR	10	
SON	7	
IMA	1	
COL	205	
FAC	313	
VER	10	
Součet	1177	23,53

Tabulka č. 16a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
i	355	2,89987
se	122	0,99657

Tabulka č. 16b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
a	1738	14,1971
,	504	4,117
se	298	2,43426
je	290	2,36891

Tabulka č. 16c

2.6.4 tedy

Když si nemůže koupit pojistku na letišti, obstará si ji tedy jinde.

Knižní spojka. Počet výskytů v SYN2005 je 559,6 ppm v ORAL2008 je 0,8 ppm. V mluvené češtině se vyskytuje 98 krát. Existuje také varianta *teda*. V psané češtině se v 94,2 % užije *tedy* a pouze v 5,8 % *teda*, a to především v korespondenci a beletrii. V mluvené češtině je situace opačná. V 97,9 % se užívá spojka *teda* a jen v 2,3 % spojka *tedy*.⁶⁹ Podle Slovníku spisovné češtiny je *tedy* spisovná varianta, *teda* ve slovníku uvedeno není. Možná proto lidé v psaných textech si vyberou spojku *tedy*, ale v mluveném projevu už budou *tedy* cítit jako knižní.

⁶⁹ <http://syd.korpus.cz/zukDoYRo.syn>.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	20473	
MIS	256	
Součet	20729	521,94
POP	14130	
ENC	683	
TXB	2065	
SCI	8310	
ADM	32	
Součet	25220	771,43
NOV	12048	
SCR	433	
SON	32	
IMA	30	
COL	4831	
FAC	4775	
VER	410	
Součet	22559	451,07

Tabulka č. 17

2.7 Důvodové spojky

Důvodové spojky připojují v souvětí druhou větu, která objasňuje tvrzení vyjádřené větou první. Z toho důvodu nemůže věta, kterou uvozují, stát na prvním místě, tedy před větou, kterou vysvětluje⁷⁰. Tyto spojky jsou tři: *neboť vždyť, totiž*⁷¹

2.7.1 neboť

Letenky si rezervujte včas, neboť linky jsou velmi vytížené.

Spojka *neboť* je knižní. V mluvených projevech se vyskytuje zřídka, většinou jako součást stylizace. Charakterističtější pro mluvené projevy je vyjádření příčiny větou vedlejší připojenou např. spojkou *protože*. Spojka *neboť* se vyskytuje především v beletrii, méně v odborné literatuře a beletrii, nejméně v publicistice.

Počet výskytů v SYN2005 je 225,1 v ORAL2008 2,2 ppm.

⁷⁰ dále viz 1.2.2

⁷¹ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s. 292

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	5333	
MIS	60	
Součet	5393	135,79
POP	4949	
ENC	396	
TXB	559	
SCI	2353	
ADM	26	
Součet	8283	253,36
NOV	6539	
SCR	93	
SON	36	
IMA	0	
COL	2570	
FAC	2039	
VER	437	
Součet	11714	234,22

Tabulka č. 18

2.7.2 vždyť

On byl dobrý plavec, vždyť vyrostl u řeky.

Především se vyskytuje v beletrii, méně v publicistice a odborné literatuře.

Podle frekvenční distribuce najdeme za spojkou *vždyť* sloveso *je* a zájmeno *to*. Před spojkou čárku a spojky: *ale, a*.

Počet výskytů v SYN2005 je 120,0 ppm v ORAL2008 38,5 ppm. V mluveném projevu se vyskytuje málo.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1175	
MIS	19	
Součet	1194	30.07
POP	302	
ENC	24	
TXB	7	
SCI	132	
ADM	1	
Součet	466	14.25

txtype	ABS FQ	REL FQ
NOV	2543	
SCR	112	
SON	179	
IMA	2	
COL	939	
FAC	459	
VER	227	
Součet	4452	89.01

Tabulka č. 19a

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
Je	528	4,313043
To	380	3,104084
Jsem	285	2,295388
Se	231	1,886956
Já	221	1,80527
Už	131	1,070092
Jsme	123	1,004743
Jsi	116	0,947562
I	110	0,898551
Ty	94	0,767852
Přece	86	0,702503
V	86	0,702503
On	85	0,694334
Na	81	0,66166
Jste	75	0,612648
Víš	71	0,579974
Si	63	0,514624

Tabulka č. 19b

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	4061	13,17285
Ale	640	5,22793
ale	85	0,694334
A	20	0,163373
No	11	0,089855

Tabulka č. 19c

2.7.3 totiž

Rhododendrony v této době nezavlažujeme, nasadily by totiž méně pupenů.

Totíž má jak povahu spojky, tak i povahu částice. Vyjadřuje zdůvodnění, vysvětlení. V psané nejvíc v publicistice, v beletrii a odborné literatuře poměrně stejně. V mluvené češtině pomocí měření na náhodných vzorcích - čtyři vzorky o padesáti výskytech, vychází výskyt spojky *totíž* v 17 % s tolerancí ± 8.4 procentního bodu.

Počet výskytů v SYN2005 je 407,9 ppm v ORAL2008 200,8 ppm.

txtype	ABS FQ	REAL FQ
PUB	29009	
MIS	116	
Součet	29125	733,34
POP	5472	
ENC	366	
TXB	345	
SCI	2828	
ADM	2	
Součet	9013	275,69

txtype	ABS FQ	REL FQ
NOV	6109	
SCR	194	
SON	35	
IMA	7	
COL	2839	
FAC	2503	
VER	114	
Součet	11801	235,96

Tabulka č. 20

III. PODŘADÍCÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY

3.1 Přehled

Podřadící spojky připojují věty a větné členy, které jsou v podřadícím vztahu, k jejich větám řídicím nebo řídícím větným členům a vyjadřují sémantickou závislost.⁷² Podle toho, jaký druh vztahu vyjadřují, se nejčastěji dělí do následujících významových skupin (dělení podle Mluvnici současné češtiny, Cvrček V., Karolinum. Praha 2010, s.293):

Obsahové spojky: *že, aby, jestli, zda, jak.*

Časové spojky: *když, než, až, zatímco, dokud, byť, třebaže.*

Příčinné spojky: *protože, jelikož, poněvadž, jestliže, protože, byť, třebaže.*

Podmínkové spojky: *pokud, kdyby.*

Důsledkové spojky: *takže.*

Přípustkové spojky: *ačkoliv, ačkoli, přestože.*

Způsobové spojky: *tak, že, tím, že, tak, aby, tak, jak.*

Srovnávací spojky: *jako, jako když, než, jak.*

3.2 Obsahové spojky

Obsahové spojky připojují věty, které tvoří složku významu větného členu věty řídicí⁷³.

3.2.1 že

Myslel si, že jsem skutečně omdlel.

Počet výskytů v SYN2005 je 7810,9 ppm v ORAL2008 je 14213,0 ppm. Je zajímavé pozorovat, že spojka *že* se v mluvené češtině používá dvakrát více, než v psané češtině. Před spojkou podle frekvenční distribuce v mluvené češtině uslyšíme nejvíce slova: *a, jako, tak, ale právě*. Po spojce *že* se vyskytuje: *jo, to, se, je, by, tam*. V psané češtině najdeme spojkou *že* nejvíc v beletrii, potom v publicistice a v odborné literatuře. Podle frekvenční distribuce se před spojkou *že* v psané češtině nejčastěji píše čárka, *a, ale, možná, nebo, samozřejmě, jako*. Po spojce najdeme slova: *se, je by, to, jsem, v, si, na, ho*.

⁷² Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.293.

⁷³ dále viz 1.2.2

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	293498	
MIS	3221	
Součet	296719	7471,15
POP	108487	
ENC	8554	
TXB	10854	
SCI	50801	
ADM	694	
Součet	179390	5487,23
NOV	292287	
SCR	4649	
SON	1583	
IMA	395	
COL	89474	
FAC	75185	
VER	5158	
Součet	468731	9372,39

Tabulka č. 21a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	85528	698,648
je	45734	373,585
by	36053	294,504
to	27972	228,493
jsem	25181	205,695
v	20299	165,815
si	18276	149,629
na	12354	100,915
ho	8585	70,1278

Tabulka č. 21b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	887269	7247,78
a	21863	178,591
ale	2509	20,4951
možná	2469	20,1684
nebo	1505	12,2938
samozřejmě	1339	10,9378
ne	1236	10,0964
možná	1163	9,50013

Tabulka č. 21c

Frekvenční distribuce -1 ORAL2008

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
a	621	460,158
jako	491	363,829
tak	181	134,12
ale	165	124,487
právě	68	50,3877
eště	53	39,2728
akorát	42	31,1218
nebo	41	30,3808

Tabulka č. 21d

3.2.2 aby

Nepřeje si, aby ji kdokoliv zastavoval na ulici.

Počet výskytů v SYN2005 je 1650,0 ppm v ORAL2008 je 1144,1 ppm. Poměr používání v mluvené a psané češtině je téměř stejný, protože v obou případech hraje stejnou roli,

a neexistuje rozdíl mezi spisovnou a hovorovou podobou. Existují však spojky *abychom* a *abysme*.⁷⁴

V psané češtině se nejvíc používá spojka *aby* především v beletrii, i když poměr mezi odbornou literaturou a publicistikou není výrazný. Za spojkou najdeme nejčastěji slova: zájmena – *se, si, to, ho, mu, ji*; slovesa – *byl, je*. Před spojkou se většinou píše čárka. Při výzkumu byla zjištěna korelativní dvojice odkazovací slovo *ten* + spojka *aby*, v případech, kdy se projevila nutnost připojit závislou klauzi pomocí odkazovacího slova *ten*. V mluvené češtině slyšíme před spojkou *aby*: *tak, ale, to, jako, hlavně*. Zde tvoří korelativní dvojici s odkazovacím slovem *tak*. Po spojkce uslyšíme spojení: *a, než, jen, místo tak*.⁷⁵

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	48975	
MIS	664	
Součet	49639	1249,87
POP	28771	
ENC	4209	
TXB	3267	
SCI	9623	
ADM	150	
Součet	46020	1407,67
NOV	62036	
SCR	756	
SON	146	
IMA	40	
COL	18639	
FAC	15937	
VER	1362	
Součet	98916	1977,85

Tabulka č. 22a

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
si	10478	85,591
to	3921	32,0292
ho	3509	28,6638
byl	3211	26,2295
mu	3160	25,8129
je	2940	24,0158
ji	2647	21,6224
bylo	2275	18,5837
na	2265	18,502

Tabulka č. 22b

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	179385	1465,33
a	2343	19,1391
než	2064	16,8601
jen	1161	9,48379
místo	1090	8,90382
,	179385	1465,33

Tabulka č. 22c

⁷⁴ viz. dále

⁷⁵ Dále viz 1.2.2

**Frekvenční distribuce +1
ORAL2008**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	259	191,918
se	180	133,379
si	132	97,8114
tam	80	59,2796
,	49	36,3088
mi	48	35,5678
ti	20	14,8199

Tabulka č. 22d

**Frekvenční distribuce -1
ORAL2008**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	1094	810,649
tak	28	20,7479
ale	25	18,5249
a	18	13,3379
jako	14	10,3739
to	9	6,66896
hlavně	8	5,92796
eště	7	5,18697
už	7	5,18697

Tabulka č. 22e

Spojky abychom, abysme:

V psané češtině spojku *abychom* užívá 97,9 % a spojku *abysme* 2,1 %. Velmi výrazný rozdíl je v mluvené češtině: *abychom* užívá 14,5 %, většinou osoby nad 35 let. V hovorové češtině spojku *abysme* používá většina mluvčích – 85,5 %, především osoby do 35 let.⁷⁶

3.2.3 jestli

Stále se ptali, jestli jsem si to nevymyslela.

Počet výskytů v SYN2005 je 322,5 ppm v ORAL2008 je 326,0 ppm. Frekvenční distribuce pro psanou češtinu: před spojkou *jestli* se nejvíce píše čárka, spojky: *a, že, nebo, ale, co*. Vzniká slovní spojení *jestli že*. Především se vyskytuje v beletrii, méně publicistice, nejméně najdeme spojku *jestli* v odborné literatuře.

⁷⁶ <http://syd.korpus.cz/Gqt8nuXk.syn>.

Po spojce: *se, je, to, by, si*. V mluvené češtině před spojkou uslyšíme: *tak, a, nebo, jako, ale, že, nevím*. Po spojce *jestli* se setkáme s: *to, je, se, by, tam, chceš*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	6502	
MIS	134	
Součet	6636	167,08
POP	953	
ENC	85	
TXB	40	
SCI	195	
ADM	0	
Součet	1273	38,93
NOV	16200	
SCR	242	
SON	78	
IMA	4	
COL	3671	
FAC	1644	
VER	155	
Součet	21994	439,77

Tabulka č. 23a

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	3699	30,2158
je	2259	18,453
to	1742	14,2298
by	1259	10,2843
si	1128	9,21423

Tabulka č. 23b

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	23140	189,022
a	1434	11,7138
A	1034	8,44638
že	653	5,33412
nebo	501	4,09249
Ale	482	3,93729
ale	341	2,78551

Tabulka č. 23c

**Frekvenční distribuce +1
ORAL2008**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	104	77,0635
je	42	31,1218
se	41	30,3808
by	26	19,2659
tam	23	17,0429
si	19	14,0789
chceš	17	12,5969
,	14	10,3739

Tabulka č. 23d

**Frekvenční distribuce -1
ORAL2008**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	479	354,937
tak	25	18,5249
a	23	17,0429
nebo	9	6,66896
jako	8	5,92796
ale	6	4,44597

Tabulka č. 23e

3.2.4 zda

Nevíme ani, zda alespoň toto projde.

Počet výskytů v SYN2005 je 230,9 ppm v ORAL2008 je 0 ppm. Rozdíl mezi mluveným a psaným jazykem je velký. Spojka *zda* zcela chybí v běžné mluvě, na jejím místě se v 99,9 % užívá spojka *jestli*. V psané češtině je situace trochu jiná: spojka *zda* se používá v 38,4 % především v odborné literatuře a publicistice.

Po spojkce *zda* se většinou píše: *se, je, by, jsou, si*. Před spojkou najdeme čárku, spojky: *a, nebo, či, ale*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	11744	
MIS	133	
Součet	11877	299,05
POP	5053	
ENC	310	
TXB	915	
SCI	2547	
ADM	35	
Součet	8860	271,01

Tabulka č. 24a

txtype	ABS FQ	REL FQ
NOV	3256	
SCR	59	
SON	39	
IMA	2	
COL	1191	
FAC	1587	
VER	233	
Součet	6367	127.30

Tabulka č. 24b

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	3304	26,9892
je	2568	20,9771
by	1334	10,897
jsou	607	4,95837
si	590	4,8195

Tabulka č.24c

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	23837	194,716
anebo	113	0,92306
ale	47	0,38393

Tabulka č. 24d

3.2.5 jak

Tady aspoň vidíš, jak u toho trpím.

Počet výskytů v SYN2005 je 155,6 ppm v ORAL2008 je 4429,7 ppm. Jelikož slovo *jak* může být i jiný slovní druh, pomocí náhodných vzorků se dá ručně přesněji spočítat výskyt spojky v mluvené češtině. Bylo zvoleno tři vzorky o velikosti padesát výskytů.

1. vzorek: 35 případů spojky *jak*
2. vzorek: 38 případů spojky *jak*
3. vzorek: 34 případů spojky *jak*

Z průzkumu vyplývá, že spojka *jak* v ORAL2008 se přibližně vyskytuje v 71,3 % s tolerancí \pm 10,3 procentního bodu, zbytek je jiný slovní druh (*Jo, jak si dojel vůbec tam?*). Tím pádem užití spojky *jak* v mluvené češtině je asi 3158,3ppm., což v dvacet krát víc, než v psané češtině.

V psané češtině především v beletrii. *Jak* také může být tázací příslovce, funguje v otázkách, které jsou nesrovnatelně častější v mluveném, než v psaném projevu.

Po *jak* se většinou říká: *to, se, je, sem, tam, si*. Před spojkou slýcháme *a, nebo, tak, je, ale, jako*. V psané češtině podle frekvenční distribuce po spojkce *jak* píšeme: *se, to, je, si, jsem, by, na, v*. Před spojkou najdeme spojky: *a, to, ale, tak ale*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	44680	
MIS	1125	
Součet	45805	1153,33
POP	24811	
ENC	2015	
TXB	2562	
SCI	11182	
ADM	75	
Součet	40645	1243,26

Frekvenční distribuce +1
ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	724	536,481
se	663	491,28
je	339	251,197
sem	321	237,86
sme	287	212,666
,	232	171,911
tam	221	163,76
si	145	107,444
dlouho	78	57,7976
von	70	51,8697
sou	65	48,1647
na	55	40,7548
ste	55	40,7548
vona	46	34,0858
mi	46	34,0858
ty	45	33,3448
by	43	31,8628
já	38	28,1578
má	37	27,4168
byl	36	26,6758
voni	36	26,6758

Tabulka č. 25b

txtype	ABS FQ	REL FQ
NOV	78499	
SCR	1636	
SON	1404	
IMA	91	
COL	24354	
FAC	17248	
VER	4725	
Součet	127957	2558,53

Tabulka č. 25a

Frekvenční distribuce -1
ORAL2008

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	3320	2460,11
a	342	253,42
nebo	121	89,6605
tak	70	51,8697
je	62	45,9417
ale	62	45,9417
jako	44	32,6038
to	29	21,4889
že	28	20,7479
protože	24	17,7839
já	18	13,3379

Tabulka č. 25c

3.3 Časové spojky⁷⁷

Časové spojky připojují věty, které poskytují časový údaj a jsou odpověďmi na otázky: *kdy?*, *odkdy?*, *dokdy?*, *jak dlouho?*, *jak často?* apod.⁷⁸

3.3.1 když

Co dělá, když je opilý? Nejčastější časová spojka.

Počet výskytů v SYN2005 je 2397,1 ppm v ORAL2008 je 2037,0 ppm. Slovo *když* může být ve funkci částice, proto pomocí náhodných vzorků se dá ručně přesněji spočítat výskyt spojky v mluvené češtině. Bylo zvoleno tři náhodné vzorky o velikosti padesát výskytů.

1. vzorek: 46 případů spojky *když*
2. vzorek: 45 případů spojky *když*
3. vzorek: 48 případů spojky *když*

Z průzkumu vyplývá, že spojka *když* v ORAL2008 se přibližně vyskytuje v 92,667 % s tolerancí ± 7.59 procentního bodu, zbytek je jiný slovní druh. Tím pádem užití spojky *když* není o hodně zkresleno, v mluvené češtině je asi 1887,63ppm., což je o něco méně, než v psané češtině.

V psané češtině se nejvíce používá v beletrii, s odstupem v publicistice a nejméně v odborné literatuře.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	46204	
MIS	844	
Součet	47048	1184,63
POP	17879	
ENC	2832	
TXB	1198	
SCI	6632	
ADM	52	
Součet	28593	874,61
NOV	80972	
SCR	1260	
SON	1150	
IMA	55	
COL	25210	
FAC	16402	
VER	3363	
Součet	128412	2567,63

Tabulka č. 26a

⁷⁷ Dále viz 2.2.1 Souvislosti časové, Konfrontační vztah

⁷⁸ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.293.

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	31933	260,849
jsem	13379	109,288
je	7677	62,7107
si	7021	57,352
už	4405	35,9829
jsme	4375	35,7378
to	3980	32,5112
ho	2798	22,8559
byl	2025	16,5415
mi	1912	15,6184
ji	1888	15,4224

Tabulka č. 26b

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	110741	904,604
i	23726	193,809
a	13401	109,468
l	9978	81,5067
A	5490	44,8458
že	5429	44,3476
jako	4058	33,1484
ale	3616	29,5378
Ale	2530	20,6667

Tabulka č. 26c

Spojka *když* se píše většinou po čárce a spojkách: *i, a, že, jako, ale*. Po spojce *když* nejčastěji najdeme: *se, jsem, je, si, už, jsme, to*. V mluvené češtině po spojce uslyšíme: *se, sem, to, sme, je, si, tam*. Před spojkou se většinou používá: *a, i, že, ale, jako, tak*. Kolokace *i + když* funguje jako samostatná vícečlenná spojka s přípustkovým významem.

3.3.2 než

Než se setmělo, zalezli do kožešin. Počet výskytů v SYN2005 je 1397,8 ppm v ORAL2008 je 644,6 ppm. V mluvené češtině se spojka *než* vyskytuje dvakrát méně než v psané. Důvodem může být obecně častější výskyt souřadicích spojek v mluvených textech. Když mluvíme, nemáme text dopředu promyšlený, na rozdíl od psaného projevu, proto pravděpodobně máme tendenci používat v mluveném projevu více souřadicích spojek. Spojku *než* nahradíme spojkou *a pak* tj. místo *než jsem přišel domů, šel jsem nakoupit*, pravděpodobněji řekneme *šel jsem nakoupit a pak jsem dorazil domů*. Spojka *než* funguje nejen jako časová spojka (*Než jsem přišel domů, šel jsem nakoupit*), ale také jako spojka srovnávací. Její výskyt v běžné mluvě může být v tomto významu také omezen, a to možná tím, že Češi dnes často nesrovnávají pomocí spojky *než*, ale s pomocí spojky *jak* (*Jan je větší jak Petr*).

Za spojkou se vyskytuje: *se, sem, to, já, ty, sme, si*. Před spojkou: *lepší, víc, jinýho, a, eště*. V psané češtině se používá skoro stejně jak v beletrii a v publicistice, tak i v odborné literatuře. V psané češtině se před spojkou většinou píše: *více, víc, jiného, méně, větší, vyšší, lepší, déle, dřív*. Po spojce ve frekvenční distribuci najdeme: *se, v, je, na, jsem, si, aby, u, já*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	52201	
MIS	622	
Součet	52823	1330,04
POP	26290	
ENC	2338	
TXB	2832	
SCI	10756	
ADM	90	
Součet	42306	1294,06

txtype	ABS FQ	REL FQ
NOV	42577	
SCR	581	
SON	380	
IMA	34	
COL	14683	
FAC	11549	
VER	1442	
Součet	71246	1424,58

Tabulka č. 27a

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	9278	75,7887
v	5021	41,0148
je	3500	28,5902
na	2897	23,6646
jsem	2708	22,1207
si	2225	18,1752
aby	2064	16,8601
u	1863	15,2182
já	1819	14,8588

Tabulka č. 27b

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	48394	395,313
více	19888	162,458
víc	10512	85,8688
jiného	2741	22,3903
méně	2579	21,0669
větší	2302	18,8042
vyšší	2158	17,6279
lepší	1973	16,1167

Tabulka č. 27c

**Frekvenční distribuce +1
ORAL2008**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	61	45,2007
sem	47	34,8268
to	46	34,0858
,	43	31,8628
já	35	25,9348
ty	29	21,4889
sme	29	21,4889
si	17	12,5969
tam	17	12,5969

Tabulka č. 27d

**Frekvenční distribuce -1
ORAL2008**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	360	266,758
lepší	33	24,4529
víc	27	20,0069
jiného	19	14,0789
a	17	12,5969
eště	13	9,63294

Tabulka č. 27e

3.3.3 až

Vyšle pomoc, až bude po všem. Vyjadřuje se jí dovršení děje, konečná časová mez. V psané češtině se poměrně stejně používá jak v publicistice, tak i v odborné literatuře a beletrii.

Počet výskytů v SYN2005 je 459,1 ppm v ORAL2008 je 1027,8 ppm. V mluvené češtině se spojka *až* vyskytuje dvakrát více než v psané, samozřejmě je to zkreslené tím, že slovo *až* se zde často objevuje jako částice, proto pomocí náhodných vzorků se dá ručně přesněji spočítat výskyt spojky v mluvené češtině. Bylo rozhodnuto pro čtyři náhodné vzorky o velikosti padesát výskytů.

1. vzorek: 28 případy spojky *až*
2. vzorek: 25 případy spojky *až*
3. vzorek: 26 případy spojky *až*
4. vzorek: 23 případy spojky *až*

Z průzkumu vyplývá, že spojka *až* v ORAL2008 se přibližně vyskytuje pouze v 51 % s tolerancí $\pm 6,5$ procentního bodu, zbytek je jiný slovní druh (*Bylo tam až moc betonu*). Tím pádem užití spojky *až* v mluvené češtině je asi 524,17 ppm., což je poměrně stejně jako v psané češtině.

Po spojce se většinou říká: *v, na, do, se, to, tak*. Před spojkou uslyšíme *ale, to, tak, je, že, a, pak*. V psané češtině spojku *až* najdeme v beletrii, dále odborné literatuře a publicistice. Po spojce se píšou většinou předložky: *do, na, po, k, v, o, za, z*. Před spojkou najdeme číslovky, čárku a slova: *se, a, že, to, je, ale*.⁷⁹

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	53720	
MIS	946	
Součet	54666	1376,44
POP	23988	
ENC	3695	
TXB	3169	
SCI	10526	
ADM	102	
Součet	41480	1268,80
NOV	36293	
SCR	568	
SON	424	
IMA	47	
COL	12802	
FAC	12333	
VER	1788	
Součet	64255	1284,79

Tabulka č. 28a

Frekvenční distribuce +1
SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
do	21006	171,591
na	11038	90,1655
po	10458	85,4277
k	8331	68,053
se	7607	62,1389
v	5428	44,3394
příliš	2019	16,4925
ke	1770	14,4585
o	1766	14,4258

Tabulka č. 28b

⁷⁹ Dále viz 1.2.2

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	33674	275,071
se	1980	16,1739
a	1733	14,1563
.	1465	11,9671
—	1401	11,4443
že	1266	10,3415

Tabulka č. 28c

**Frekvenční distribuce +1
ORAL2008**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
v	71	52,6107
na	61	45,2007
do	61	45,2007
se	53	39,2728
to	50	37,0498
tak	39	28,8988
,	38	28,1578
bude	34	25,1938
po	33	24,4529
tam	25	18,5249
.	24	17,7839
si	24	17,7839
k	23	17,0429

Tabulka č. 28d

3.3.4 zatímco

Udělal jsem pauzu, zatímco nám přinášeli koňaky.

Počet výskytů v SYN2005 je 210,0 ppm v ORAL2008 je 4,4 ppm. V mluvené češtině se tedy téměř nevyskytuje. V psané podobě se nejvíc používá v beletrii a odborné literatuře⁸⁰. Po spojce *zatímco* najdeme podle frekvenční distribuce zájmena: *já, on, jeho, ona*, a dále: *se, u, jsem*. Před spojkou se většinou píše čárka a spojky: *a, že, ale, avšak, jenže, takže, ovšem*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	3875	
MIS	56	
Součet	3931	98,97
POP	2719	
ENC	243	
TXB	253	
SCI	1372	
ADM	0	
Součet	4587	140,30
NOV	4425	
SCR	50	
SON	15	
IMA	2	
COL	1522	
FAC	1304	
VER	250	
Součet	7568	151,32

Tabulka č. 29a

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	576	4,70514
já	357	2,91621
na	349	2,85086
u	271	2,2137
jeho	256	2,09117
o	253	2,06667

Tabulka č. 26b

**Frekvenční distribuce +1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	13690	111,829

Tabulka č. 29b

⁸⁰ Dále viz 1.2.2 Konfrontační vztah

3.3.5 dokud

Má zavazadlo v bezpečí, dokud si pro ně nepříjde.

Spojka *dokud* často vyjadřuje současnost s významem ohraničujícím trvání děje. Počet výskytů v SYN2005 je 106,4 ppm v ORAL2008 je 18,5 ppm. Spojka *dokud* se většinou používá v psané češtině. Po spojce následuje: *se, je, jsem, si, nebude, to, ho*. Před spojkou bývá čárka, a spojky: *a, že, ale, nebo, protože*. V psané češtině spojkou *dokud* najdeme nejvíc v beletrii, málo v odborné literatuře a publicistice.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1292	
MIS	39	
Součet	1331	33,51
POP	1432	
ENC	554	
TXB	102	
SCI	267	
ADM	1	
Součet	2366	72,37
NOV	4985	
SCR	62	
SON	21	
IMA	2	
COL	1547	
FAC	834	
VER	158	
Součet	7609	152,14

Tabulka č. 30a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
Se	2016	16,468
Je	448	3,65955
Jsem	362	2,95705
Si	321	2,62213
nebude	307	2,50777

Tabulka č. 30b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	9935	81,1555
a	253	2,06667
že	209	1,70725
ale	66	0,53913
A	51	0,4166

Tabulka č. 30c

3.3.6 jakmile

Vrátíme se, jakmile to bude možné.

Počet výskytů v SYN2005 je 86,9 ppm v ORAL2008 je 39,2 ppm. V psané češtině najdeme spojkou častěji než v mluvené. *Jakmile* bývá nahrazováno hovorovějším *jak*, popř. spojkou *když*.⁸¹ Po spojce uslyšíme: *se, je, tam, von*. Před spojkou se podle frekvenční distribuce vyskytují spojky *a, ale*. V psané češtině najdeme spojkou *jakmile* nejvíc v beletrii, dále v odborné literatuře a málo v odborné literatuře a publicistice.

Po spojce se většinou píše: *se, jsem, je, si, to, bude*. Před spojkou: *a, že, ale, protože, neboť, avšak*.

⁸¹ Petr J. a kol. : Mluvnice češtiny III. Academia. Praha 1986–1987, Str. 512

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	611	
MIS	14	
Součet	625	15,73
POP	785	
ENC	95	
TXB	34	
SCI	267	
ADM	10	
Součet	1191	36,43
NOV	2102	
SCR	12	
SON	4	
IMA	2	
COL	556	
FAC	447	
VER	23	
Součet	3146	62,90

Tabulka č. 31a

Frekvenční distribuce +1 ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	360	266,758
se	10	7,40995
je	3	2,22299
tam	3	2,22299
von	3	2,22299
to	3	2,22299

Tabulka č. 31d

3.3.7 potom

Nejdřív krize, pak politický převraty, potom zase je vojna.

V psané češtině spojku *potom* najdeme především v beletrii, dále odborné literatuře a publicistice. Počet výskytů v SYN2005 je 205,1 ppm v ORAL2008 je 822,5 ppm.

Pomocí náhodných (bylo zvoleno tři náhodné vzorky o velikosti padesát výskytů) bylo zjištěno, že spojka *potom* v ORAL2008 se přibližně vyskytuje 20 % s tolerancí $\pm 9,9$ procentního bodu, zbytek je jiný slovní druh (*..no tak vono potom zase úplně zůstat sama, víš?*).

1. vzorek: 10 případů spojky *potom*
2. vzorek: 12 případů spojky *potom*
3. vzorek: 8 případů spojky *potom*

Tím pádem užití spojky *potom* v mluvené češtině je asi 164,5ppm., což je poměrně stejně s psanou češtinou.

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	1291	10,5457
jsem	210	1,71542
je	180	1,47036
si	130	1,06192

Tabulka č. 31b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	2674	21,843
Ale	187	1,52754
A	148	1,20896
protože	39	0,31858
neboť	27	0,22055
Avšak	25	0,20422

Tabulka č. 31c

Frekvenční distribuce -1 ORAL2008

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	12	8,89195
a	11	8,15095
ale	9	6,66896

Tabulka č. 31e

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	3871	
MIS	152	
Součet	4023	101,29
POP	2578	
ENC	848	
TXB	368	
SCI	1306	
ADM	2	
Součet	5102	156,06
NOV	10066	
SCR	192	
SON	91	
IMA	6	
COL	3229	
FAC	2041	
VER	359	
Součet	15984	319,60

Tabulka č. 32

3.3.8 potom, co

...vydělávají peníze i potom, co zestárnou. Co je zájmeno tázací a vztažné. Jako vztažné zájmeno funguje též jako součást spojovacího výrazu *potom, co*. Podle Slovníku spisovné češtiny může být *co* také hovorová časová spojka, ale je to dost okrajový význam.

Dvojčlenná časová spojka *poté, co*, mezi jejímiž složkami se píše čárka, není v dnešní češtině nijak vzácným jevem. Přesto tento složený spojovací výraz není jako spojka uveden ani ve velkém *Slovníku spisovného jazyka českého* (192 000 hesel), ani ve velké třísvazkové akademické *Mluvnici češtiny*. Je zmíněn pouze v nejnovější Příruční mluvnici češtiny, kde se vedle sebe uvádí spojka *poté, co* a *poté, když* (*Poté, co jsem vstoupil, oba na mě upřeli pohled*⁸²).

Počet výskytů v SYN2005 je 0,26 ppm v ORAL2008 je 2,96 ppm.

3.4 Příčinné spojky

Připojují věty vyjadřující příčinné významy v širokém smyslu. Odpovídají na otázky *proč?, z jakého důvodu?, za jakým účelem?, za jakých podmínek?, co to způsobilo?, co tomu nezabránilo?* Na základě významu lze mezi nimi rozlišit spojky (dělení podle Mluvnici současné češtiny, Cvrček V., Karolinum. Praha 2010, s.293):

⁸² Naše řeč, ročník 80 (1997), číslo 2, <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7363>

Příčinné v užším smyslu: *protože; poněvadž; jelikož; že (Měl raději napětí, protože zahánělo depresi.).*

Účelové: *aby; ať (Vrátil se, aby doprovodil další ženu.).*

Podmínkové: *pokud; kdyby; jestli; jestliže; -li; když (pokud nám to někdo objasní, dostane něco dobrého za odměnu).*

Důsledkové: *takže; pročez (byl k nim však něžný, takže jim jeho podivínství nevadilo).*

Přípustkové: *ačkoliv; ačkoli; přestože; byť; třebaže; ač; i když (jinde mu předpokládaný účín selhal, ačkoliv byl velmi dobře myšlen).*

Účinkové: *takže; že; až; tak, že (stejně mě to rozbřečelo tak, že mi slzy tekly po obličejí).*

3.4.1 protože

Počet výskytů v SYN2005 je 808,0 ppm v ORAL2008 je 2424,0 ppm. Spojka *protože* se vyskytuje v mluvené češtině třikrát častěji než v psané. Možným důvodem je to, že většina protějšků spojky *protože* jsou knižní: *jelikož, poněvadž, neboť*. Pravděpodobně proto jsou v mluveném projevu se většinou užívá spojka *protože*. Zatímco v psané češtině jsou některé výskyty *protože* konkurují se spojkami knižními, což snižuje celkovou frekvenci spojky. Před spojkou se říká: *no, a, ale, že, tak, nebo*. Po spojkce se podle frekvenční distribuce říká: *to, já, tam, sem, je, se, voni*. V psané češtině se především používá v beletrii. Po spojkce se píše: *se, jsem, je, to, v, si*. Před spojkou: *čárka, spojky a, ale*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	25224	
MIS	337	
Součet	25561	643,60
POP	11275	
ENC	1035	
TXB	1016	
SCI	3681	
ADM	15	
Součet	17022	520,67
NOV	25037	
COL	8936	
FAC	8029	
VER	367	
SCR	313	
SON	47	
IMA	41	
Součet	42770	855,19

Tabulka č. 30a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
Se	6143	50,18
Jsem	3663	29,9217
Je	3120	25,4862
To	2340	19,1146
V	2149	17,5544
Si	1703	13,9112

Tabulka č. 30b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
A	1797	14,6791
Ale	953	7,78472

Tabulka č. 30c

**Frekvenční distribuce +1
ORAL2008**

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
To	285	211,184
Já	213	157,832
Tam	147	108,926
Sem	137	101,516
Je	74	54,8337
Se	74	54,8337
Voni	65	48,1647
Vona	60	44,4597
Ten	57	42,2367
Ty	52	38,5318
Jako	49	36,3088
Sme	45	33,3448

Tabulka č. 30d

**Frekvenční distribuce -1
ORAL2008**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
No	42	31,1218
A	33	24,4529
Ale	21	15,5609
Že	5	3,70498
Tak	4	2,96398

Tabulka č. 30e

3.4.2 jelikož

Knižní spojka. *Jenže to nešlo, jelikož nebyla živá.*

Počet výskytů v SYN2005 je 38,7 ppm v ORAL2008 je 9,6 ppm. V psané češtině ji potkáme častěji než v mluvené, ale její výskyt je malý. Především se používá v beletrii. Před spojkou *jelikož* najdeme: čárku, spojky *a, ale*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	514	
MIS	13	
Součet	527	13,26
POP	417	
SCI	96	
ENC	49	
TXB	22	
ADM	2	
Součet	586	17,92
SCR	11	
SON	5	
VER	5	
FAC	256	
COL	223	
NOV	1030	
IMA	1	
Součet	1531	30,61

Tabulka č. 31a

**Frekvenční distribuce -1
SYN2005**

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	1798	14,6872
a	309	2,52411
A	230	1,87879

Tabulka č. 31b

3.4.3 poněvadž

Tím myslím jako to, že nám rozumíte, poněvadž ještě nejste tak stará.

V psaných textech se užívá hlavně v beletrii, v mluvených projevech je charakteristická pro starší generaci. Přibližně stejné využití jak v psané tak i v mluvené češtině. Počet výskytů v SYN2005 je 38,5 ppm v ORAL2008 ppm je 51,0 ppm

Před spojkou nejčastěji najdeme čárku, spojky: *a, ale, že, avšak*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	279	
MIS	5	
Součet	284	7,15
POP	335	
SCI	597	
ENC	8	
TXB	56	
ADM	4	
Součet	1000	30,58
SCR	20	
SON	3	
VER	17	
FAC	389	
COL	429	
NOV	2579	
Součet	3437	68,72

Tabulka č. 32a

Frekvenční distribuce -1
SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	4176	34,11225
a	192	1,568379
A	98	0,800527
ale	78	0,637154

Tabulka č. 32b

3.4.4 jestliže

A ještě neobvyklejší by to bylo, jestliže jde o ženu, která má co skrývat.

V mluvených projevech vyskytuje zřídka. Počet výskytů v SYN2005 je 123,3 ppm v ORAL2008 je 5,2 ppm. Se spojkou *jestliže* se setkáme většinou v psaném projevu. V psané češtině se především používá v odborné literatuře, vidíme zde velký rozdíl s beletrii. Před spojkou potkáme čárku nebo spojku *a*⁸³.

⁸³ dále viz. 1.2.2 Konfrontační vztah

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	659	
MIS	47	
Součet	706	17,77
POP	1586	
SCI	1004	
ENC	87	
TXB	473	
ADM	48	
Součet	3198	97,82
SON	13	
SCR	10	
VER	53	
COL	378	
Součet	454	9,07

Tabulka č. 33

3.4.5 pročez

Však už jsem velký, pročez jsem chytrý a vím, že koňská hlava se mně neposmívá, ona to dělá jen tak.

Spojka, která dnes se téměř nepoužívá, objevuje se v odborné literatuře, v mluvených projevech se nepoužívá. Počet výskytů v SYN2005 je 1,9 ppm v ORAL2008 0 ppm.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	28	0,7
SCI	19	
POP	4	
TXB	2	
Součet	25	0,77
COL	17	0,3

Tabulka č. 34

3.4.6 byť

My jenom potřebujeme zjistit přesné, byť sebenepatrnější podrobnosti.

Spojka je charakteristická pro publicistické texty, v mluvených projevech se vyskytuje zřídka. Počet výskytů v SYN2005 je 46,5 ppm v ORAL2008 6,76 ppm.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	2347	
MIS	13	
Součet	2360	59,42
POP	895	
SCI	618	
ENC	34	
TXB	85	
ADM	14	
Součet	1646	50,34
SON	14	
SCR	10	
VER	91	
IMA	4	
COL	378	
NOV	887	
FAC	333	
Součet	1717	34,33

Tabulka č. 35

3.4.7 třebaže

Nehýbal se, třebaže mu hořely vlasy.

Počet výskytů v SYN2005 je 34,9 ppm v ORAL2008 0 ppm. Nejčastěji se objevuje v beletrii, v mluvených projevech se nevyskytuje.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	303	
MIS	3	
Součet	306	7,70
POP	312	
SCI	325	
ENC	40	
TXB	19	
ADM	1	
Součet	697	21,32
SON	9	
SCR	8	
VER	41	
IMA	1	
COL	413	
NOV	1541	
FAC	274	
Součet	2287	45,72

Tabulka č. 36

3.4.8 pokud

Spojka *pokud* vyjadřuje způsobový, zřetelový nebo podmínkový vztah své věty k obsahu věty řídící. Počet výskytů v SYN2005 je 565,9 ppm v ORAL2008 je 117,1 ppm. V psaném projevu ji potkáme asi v pětkrát více než v mluveném, kde bude nahrazena obecnější a méně knižní spojkou *když*. To dokládá i korpusové srovnání spojek *pokud a když* v psaném jazyce je jejich poměr 78,2 % pro *když* a 21,8 % pro spojkou *pokud*, ale v mluveném jazyce 96,2 % lidí užívá spojkou *když* a pouze 3,8 % spojkou *pokud*.⁸⁴

Nejčastěji se objevuje v odborné literatuře, publicistice a beletrii. Po spojkce *pokud* se většinou píše: *se, jde, by, je, možno*, před spojkou najdeme čárku a spojky: *a že, ale* stejně tak i v mluveném projevu.

txttype	ABS FQ	REL FQ
PUB	10742	
MIS	218	
Součet	10960	275,96
POP	7696	
SCI	3243	
ENC	693	
TXB	1381	
ADM	123	
Součet	13136	401,80
SCR	54	
SON	12	
IMA	9	
VER	104	
COL	1941	
NOV	6300	
FAC	1912	
Součet	10332	206,59

Tabulka č. 41a

Frekvenční distribuce +1 ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	20	14,8199
to	19	14,0789
tam	8	5,92796
si	5	3,70498
bych	4	2,96398

Tabulka č. 41d

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	4496	36,7262
jde	2696	22,0227
by	2242	18,3141
je	2077	16,9663

Tabulka č. 41b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	17588	143,67
a	3039	24,8245
že	2990	24,4242
A	1527	12,4735

Tabulka č. 41c

Frekvenční distribuce -1 ORAL2008

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
a	12	8,89195
že	9	6,66896
ale	6	4,44597

Tabulka č. 41e

⁸⁴ <http://syd.korpus.cz/QZnht3Xj.syn>

3.4.9 kdyby

Počet výskytů v SYN 2005 je 336,0 ppm v ORAL 2008 je 282,0 ppm. Nejčastěji se objevuje v beletrii, publicistice, málo v odborné literatuře. Po spojkce kdyby většinou najdeme: *se, to, byl, si, ho*. Před spojkou najdeme čárku, a spojky: *jako, i, že, a, co*. V mluvené češtině po spojkce uslyšíme: *to, se, si, mi, tam, sis, náhodou*. Před spojkou: *jako, a, i, ale*. Kolokace *i + kdyby* funguje jako samostatná vícečlenná spojka s přípustkovým významem.

txttype	ABS FQ	REL FQ
PUB	6370	
MIS	65	
Součet	6435	162,02
POP	2042	
SCI	750	
ENC	110	
TXB	123	
ADM	5	
Součet	3030	92,68
VER	262	
SCR	204	
SON	63	
IMA	5	
COL	3981	
NOV	13581	
FAC	2085	
Součet	20181	403,52

Tabulka č. 42a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	5503	44,952
to	1747	14,2706
byl	979	7,9971
si	948	7,74387
ho	609	4,9747

Tabulka č. 42b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	12922	105,555
jako	3806	31,0899
i	2728	22,2841
že	1711	13,9765
a	1134	9,26324
l	1102	9,00184

Tabulka č. 42c

Frekvenční distribuce +1 ORAL2008

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
to	50	37,0498
si	47	34,8268
se	41	30,3808
,	20	14,8199
tam	18	13,3379
mi	9	6,66896
sis	7	5,18697
ti	7	5,18697

Tabulka č. 42d

Frekvenční distribuce -1 ORAL2008

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	153	113,372
jako	28	20,7479
a	17	12,5969
i	12	8,89195
jak	12	8,89195
ale	12	8,89195
tak	11	8,15095

Tabulka č. 42e

3.4.10 takže

Počet výskytů v SYN2005 je 336,6 ppm v ORAL2008 je 282,1 ppm. Spojka *takže* se užívá přibližně stejně jak v mluvené tak i v psané češtině. Nejčastěji se objevuje v beletrii, publicistice, odborné literatuře. Před spojkou se většinou píše čárka nebo pomlčka. Po spojce: *jsem, si, je, se, to, jsme, by*.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	9309	
MIS	166	
Součet	9475	238,57
POP	4354	
SCI	1386	
ENC	389	
TXB	406	
ADM	7	
Součet	6542	200,1
VER	95	
SCR	91	
SON	11	
IMA	5	
COL	2544	
FAC	2299	
NOV	8557	
Součet	13602	271,97

Tabulka č. 43a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	3203	26,1642
jsem	1631	13,3231
je	1008	8,23399
si	786	6,42055
to	690	5,63636
jsume	670	5,47299

Tabulka č. 43b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	28905	236,115
—	309	2,52411

Tabulka č. 43c

3.4.11 ačkoliv

Počet výskytů v SYN2005 je 45,0 ppm v ORAL2008 je 2,0 ppm. V mluvené češtině jsou jen dva případy výskytu spojky. Kdybychom porovnali spojky *ačkoli* a *ačkoliv* v mluveném jazyce, tak 75 % užívá *ačkoliv*, z toho většina jsou mluvčí nad 35 let, 25 % mluvčí užívá *ačkoli* většinou *to jsou mluvčí do 35 let a ženy*.⁸⁵ V psané se používá především v beletrii, méně odborné literatuře, skoro vůbec *ačkoliv* nenajdeme v publicistice. Užití *ačkoliv* a *ačkoli* je poměrně stejné.

⁸⁵ <http://syd.korpus.cz/xaz75XSJ.syn>.

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	637	
MIS	4	
Součet	641	16,13
POP	355	
SCI	215	
TXB	30	
ENC	12	
ADM	2	
Součet	614	2086,58
VER	41	
SCR	11	
SON	1	
IMA	1	
COL	369	
FAC	344	
NOV	1274	
Součet	2041	3549,51

Tabulka č. 44a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	276	2,25455
jsem	233	1,90329
je	180	1,47036

Tabulka č. 44b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	2627	21,459
a	159	1,29881

Tabulka č. 44c

3.4.12 ačkoli

Počet výskytů v SYN2005 je 57,0 ppm v ORAL2008 je 0 ppm. V psané češtině spojka *ačkoli* nejvíc se používá v beletrii. Po spojce se píše: *se, je, jsem*. Před spojkou čárka a spojka *a*. Vyskytuje se častěji než předchozí spojka *ačkoliv*.⁸⁶

txtype	ABS FQ	REL FQ
PUB	910	
MIS	1	
Součet	911	22,9
POP	478	
SCI	268	
TXB	34	
ENC	64	
ADM	1	
Součet	521	15,94

txtype	ABS FQ	REL FQ
VER	45	
SCR	9	
IMA	4	
SON	1	
COL	521	
FAC	407	
NOV	1498	
Součet	2485	49,67

Tabulka č. 45a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	368	3,00606
je	199	1,62556
jsem	155	1,26614
to	142	1,15995

Tabulka č. 45b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
a	224	1,82978
že	177	1,44585

Tabulka č. 45c

V mluveném projevu je pestrost spojek menší, než v psaném a většinou je tam jedna spojka, která zastupuje většinu spojek z psaného projevu. Spojky *ačkoli* a *ačkoliv* v mluveném jazyce se téměř

⁸⁶ Dále viz 3.4.11

nevyskytují, nahrazuje je spojka *ale*. To nám ukazuje důležitost spojky *ale* a její schopnost zastupovat jiné spojky v mluvené češtině.

3.4.13 přestože

Počet výskytů v SYN2005 je 102,0 ppm v ORAL2008 je 8,0 ppm. Většinou se spojkou *přestože* se setkáme v psané češtině a to poměrně stejně v beletrii, v publicistice a odborné literatuře. Po spojkce se píše: *se, je, jsem*. Před spojkou čárka a spojka *a*.

txttype	ABS FQ	REL FQ
PUB	1924	
MIS	10	
Součet	1934	48,7
POP	902	
SCI	299	
TXB	49	
ENC	119	
ADM	5	
Součet	1374	42,03
VER	26	
SCR	8	
SON	7	
COL	605	
FAC	529	
NOV	2114	
Součet	3289	59,69

Tabulka č. 46a

Frekvenční distribuce +1 SYN2005

Pozice za spojkou	ABS FQ	REL FQ
se	660	5,3913
je	299	2,44242
jsem	274	2,23821
to	173	1,41318
v	163	1,33149
byl	154	1,25797

Tabulka č. 46b

Frekvenční distribuce -1 SYN2005

Pozice před spojkou	ABS FQ	REL FQ
,	5015	40,9657
a	670	5,47299
A	223	1,82161

Tabulka č. 46c

3.5 Způsobové

Ukazuje svou spokojenost tím, že se stará o své lidi. Snažil jsem se krčit za stromy tak, aby to nepůsobilo nápadně. Šaty a prádlo ležely na židli tak, jak je tam žena postupně kladla.⁸⁷

Věty připojené spojkou způsobovou vyjadřují způsob, kvalitu či kvantitu děje vyjádřeného větou hlavní⁸⁸. Odpovídají na otázku „jak?“. Jsou to spojky: *tak, že; tím, že; tak, jak; tak, aby* (*Pomohl jim tak, že hrabal písek*).

⁸⁷ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.293.

⁸⁸ dále viz 2.2.1 Vyjádření způsobu

3.6 Srovnávací spojky

*Tady to vypadá jako v ráji. = Tady to vypadá, jako to vypadá v ráji. Pojedeme dříve do Prahy než do Brna = Pojedeme dříve do Prahy, než pojedeme do Brna.*⁸⁹

Připojují větný člen nebo větu, která specifikuje nadřazený člen nebo větu pomocí srovnání. Typickými srovnávacími spojkami jsou *jako* (v *mžiku jako kočka zmizí ve dveřích*).

Dále *jakoby* a *jako by* (Vyjadřuje podobnost, přibližnost. Přesto se způsob jejich psaní řídí poměrně detailními pravidly. To základní spočívá v tom, že *jako by* významově odpovídá výrazu *jako kdyby* a používá se v rámci kondicionálu (*tvářila se, jako by kousala do citrónu*). Naproti tomu *jakoby* vyjadřuje podobnost ve spojení se slovesy v oznamovacím způsobu.⁹⁰ U komparativu je častá srovnávací spojka *než* (*dvakrát větší než domácí holub; vona je ještě vo rok starší jak já*), užívaná převážně v mluvených projevech.⁹¹

Spojky *než* a *jako* spojují jak klauze, tak doplnění. Jejich statut co do podřadnosti, či souřadnosti není jednoznačný.⁹² Spojka *jako* může spojovat dvě doplnění jak vztahem souřadnosti, tak vztahem závislosti. Spojky *než* a *jako* nevyžadují žádnou konkrétní formu připojovaného doplnění, proto ve většině případů, ve kterých po spojce *než* nebo *jako* následuje v povrchové podobě věty jméno v nějakém pádě nebo předložková skupina, zachycujeme elipsu slovesa.⁹³

⁸⁹ Mikulová Marie a kol.: Anotace na tektogramatické rovině pražského závislostního korpusu, Anotátorská příručka, <http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/cz/t-layer/html/ch07s17s04.html>.

⁹⁰ <http://interval.cz/clanky/hrichy-pro-sileneho-korektora-jakoby-me-a-ji/>

⁹¹ Cvrček, V. a kol.: Mluvnice současné češtiny. Karolinum. Praha 2010, s.294.

⁹² Dále viz kapitola III

⁹³ Mikulová Marie a kol.: Anotace na tektogramatické rovině pražského závislostního korpusu, Anotátorská příručka, <http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/cz/t-layer/html/ch07s17s04.html>.

ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo prozkoumat spojovací výrazy v mluvené a psané češtině, jejich použití v textech a spojeních s jinými slovy, porovnat užití spojovacího výrazu v psané a mluvené češtině.

Spojovací výrazy v českém jazyce jsou dosud v příručkách a mluvnicích českého jazyka relativně málo popsána kapitola. Právě proto jsem se pro toto téma rozhodla.

Práci jsem rozdělila do tří kapitol. V první kapitole pojednávám o korpusu psané češtiny SYN2005, o korpusu mluvené češtiny ORAL2008 a o spojovacích výrazech a jejich struktuře.

Druhá se zabývá souřadícími spojovacími výrazy jejich užitím v mluvené a psané češtině. Porovnávám spojky v korpusech SYN2005 a ORAL2008, dále užití spojky v textových typech a frekvenční distribuci spojky, zaměřila jsem se především na pozici slov před a za spojkou.

Obsahem třetí kapitoly je průzkum užití podřadicích spojovacích výrazů v mluvené a psané češtině a textových typech.

Spojky tvoří úplné jádro jazyka, jsou to nejfrekventovanější slova a je velmi zajímavé pozorovat rozdíly některých spojek mezi psanou a mluvenou češtinou, některé dokonce v primární formě jazyka zcela chybí – totiž v běžné mluvě.

Můžeme je vidět v tabulce č. 47:

SPOJKA	SYN2005 REL FQ	ORAL2008 REL FQ
zda	231	0
avšak	138	0
nýbrž	88	0
ačkoli	57	0
třebaže	35	0
jakož	18	0

Tabulka č. 47

Další zajímavé spojky s velkým rozdílem mezi psanou a mluvenou češtinou jsou uvedeny v tabulkách č. 48 a č. 49.

SPOJKA	SYN2005 REL FQ	ORAL2008 REL FQ
abysme	4	67
abychom	110	12
však	2112	30
protože	808	2425
či	680	8
ovšem	325	18
neboť	225	2
zatímco	210	5
jestliže	123	5

Tabulka č. 48

SPOJKA	SYN2005 REL FQ	ORAL2008 REL FQ
vždyť	120	38
dokud	106	19
přestože	102	8
ačkoliv	45	2
zato	44	8
jelikož	38	10
čili	24	108
jakoby	10	422

Tabulka č. 49

Při zkoumání spojek a prohlížení Přílohy I můžeme zjistit, že většinou u každého funkčního typu spojek existuje jedna nebo několik dominujících spojek. Ty zejména v mluveném jazyce nahrazují ostatní spojky, které jsou pocíťovány jako více či méně knižní či významově specializované. Například při porovnání frekvence u skupiny odporovacích spojek *však*, *ovšem*, *jenže*, *avšak*, *nýbrž*, se spojkou *ale* vidíme, že u mnoha spojek jsou frekvence v ORAL2008 velmi nízké, nebo se dokonce rovnají 0ppm. To nám ukazuje důležitost spojky *ale* a její schopnost zaměňovat v mluvené češtině jiné spojky.

V skupině příčinných spojek: *protože*, *jelikož*, *poněvadž*, *jestliže*, *pročež*, *byť*, *třebaže*, *pokud*, *kdyby*, *takže*, *ačkoli*, *ačkoliv*, *přestože* dominují v mluvené češtině spojky *protože* a *takže*.

Další velká skupina spojek, kde se navzájem spojky zastupují jsou časové spojky. Spojky *když*, *až*, *než*, *zatímco*, *dokud*, *jakmile*, *potom*. V mluvené češtině dominují spojka *když*, spojka *než* je často nahrazená spojkou *jak*.

Další zajímavé zjištění, které vyplývá z tabulek v Příloze III. Rozdělila jsem spojky podle pořadí v typu textů.⁹⁴ Souřadící a podřadící spojky se velmi liší v tom, jaká je jejich distribuce napříč textovými typy. U souřadících spojek každý textový typ má spojku nebo spojky pro určitý poměr.

⁹⁴ viz Příloha III

U podřadících spojek je distribuce velice zajímavá: tabulka v příloze III. ukazuje na zvýšenou potřebu tvorby vedlejších vět v beletrii a velmi omezený repertoár typů vedlejších vět v odborné literatuře a publicistice.

Následující dvě tabulky (č. 51 a č. 52) shrnují podřadící a souřadící spojky v šesti různých pořadích textových typů. Můžeme zde pozorovat, jaká spojka se nejčastěji kde vyskytuje. Např. spojky *jenže, tak, vždyť* se nejvíce vyskytují v beletrii dále v odborné literatuře a konečně v publicistice.

SOUŘADÍCÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY	
BELETRIE, PUBLICISTIKA, ODBORNÁ LITERATURA	
SPOJKY:	jenže, tak, vždyť
BELETRIE, ODBORNÁ LITERATURA, PUBLICISTIK	
SPOJKY:	však, ba
PUBLICISTIKA, ODBORNÁ LITERATURA, BELETRIE	
SPOJKY:	i, ovšem, totiž
PUBLICISTIKA, BELETRIE, ODBORNÁ LITERATURA	
SPOJKY:	ani, ale
ODBORNÁ LITERATURA, PUBLICISTIKA, BELETRIE	
SPOJKY:	nýbrž, či, tudíž, tedy
ODBORNÁ LITERATURA, BELETRIE, PUBLICISTIKA	
SPOJKY:	a, avšak, nebo, proto, neboť

Tabulka č. 50

PODŘADÍCÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY	
BELETRIE, PUBLICISTIKA, ODBORNÁ LITERATURA	
SPOJKY:	že, jestli, když, než, protože, kdyby, takže, ačkoli, přestože
BELETRIE, ODBORNÁ LITERATURA, PUBLICISTIK	
SPOJKY:	aby, jak, zatímco, dokud, jakmile, potom, jelikož, poněvadž, třebaže, ačkoliv
PUBLICISTIKA, ODBORNÁ LITERATURA, BELETRIE	
SPOJKY:	zda
PUBLICISTIKA, BELETRIE, ODBORNÁ LITERATURA	
SPOJKY:	až, byť
ODBORNÁ LITERATURA, PUBLICISTIKA, BELETRIE	
SPOJKY:	jestliže, pročez, třebaže
ODBORNÁ LITERATURA, BELETRIE, PUBLICISTIKA	
SPOJKY:	

Tabulka č. 51

Je zajímavé, že pořadí odborná literatura – beletrie – publicistika u podřadicích spojek vůbec neexistuje. U podřadicích spojek má převahu pořadí, v němž je na prvním místě beletrie. V tradiční odborné literatuře se dočteme, že složitější sémantické vztahy vyjadřované některými spojkami (které se proto nevyskytují v běžně mluveném jazyce) jsou běžné zejména pro odborné vyjadřování. Tady z toho, co jsem vyhledala, ale naopak vyplývá, že nejrozmanitější repertoár vztahů se pomocí spojek vyjadřuje v beletrii.

Spojky, u kterých je velký rozdíl mezi odbornou literaturou, publicistikou a beletrií, jsou v tabulce č. 52. Např. rozdíly u spojky *však* v odborné literatuře a beletrii nebo u spojky *ačkoliv* v beletrii a publicistice jsou velmi velké.

SPOJKY	PUBLICISTIKA REL FQ	ODBORNÁ LITERATURA REL FQ	BELETRIE REL FQ	POŘADÍ V TEXTYPU
však	152	1532	35238	BEL, ODB, PUB
nebo	1300	3195	1302	ODB, BEL, PUB
či	818	1066	311	ODB, PUB, BEL
tak	2146	1793	3168	BEL, PUB, ODB
proto	54	584	399	ODB, BEL, PUB
vždyť	30	14	89	BEL, PUB, ODB
totiž	733	275	235	PUB, ODB, BEL
jestli	167	39	440	BEL, PUB, ODB
když	1184	875	2568	BEL, PUB, ODB
ačkoliv	16	2086	3549	BEL, ODB, PUB
jestliže	18	98	9	ODB, PUB, BEL
kdyby	162	92	403	BEL, PUB, ODB

Tabulka č. 52

Diplomová práce ukazuje možnosti českého národního korpusu a to především při zjištění frekvence spojek, možnost srovnání mluveného a psaného korpusu, kde bylo ověřeno, že některé spojky v mluveném jazyce chybí, například spojky *zda*, *nýbrž*, *avšak*, *ačkoli* atd., nebo velké rozdíly mezi psanou a mluvenou češtinou jako například u spojek *čili*, *zato*, *dokud*. Dále dělení spojek dle jednotlivých žánrových typů: např. spojky *jenže*, *tak*, *vždyť* se nejvíce vyskytují v

beletrii, u podřadicích spojek neexistuje pořadí odborná literatura – beletrie – publicistika atd. ČNK má také i nedostatky například ve většině případů nedokáže rozlišit různé významy slov; polysémie; homonymie spojek s příslovci, částicemi aj. zkresluje data zejména při vyhledávání v mluveném korpusu. Proto v určitých situacích je nutné provádět měření na náhodných vzorcích ručně. Při běžné výzkumné práci je doporučeno vycházet minimálně ze tří náhodných vzorků. Náhodné vzorky je možné udělat v programu Bonito. Přesto ČNK je cenný pomocník v lingvistickém bádání.

BIBLIOGRAFIE

- ČECHOVÁ, M. KOL.: *Čeština–řeč a jazyk*. Institut sociálních vztahů. Praha 1996
- ČERMÁK, F. : *Výzkum mluvené češtiny: jeho situace a potřeby*. Slovo a slovesnost 1997 s. 15–25
- CVRČEK, V. A KOL. : *Mluvnice současné češtiny*. Karolinum. Praha 2010 s.290-294
- HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. : *Česká mluvnice*. SPN. Praha 1960
- GREPL M., *K podstatě a povaze rozdílu mezi projevy mluvenými a psanými, sb. Otázky slovanské syntaxe*, 1962, s. 342–345
- KARLÍK P., NEKULA M., RUSÍNOVÁ Z. : *Příruční mluvnice češtiny*. Nakladatelství Lidové noviny. Praha 1995, 1996
- PETR J. A KOL. : *Mluvnice češtiny I, II, III*. Academia. Praha 1986–1987
- Příruční slovník jazyka českého*, 2011

Internetové zdroje

- Český národní korpus – SYN2005. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2005
Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>
- Český národní korpus – ORAL2008. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2008.
Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz>>.
- Internetová jazyková příručka, Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, v. v. i.
<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=153>
- Slovník spisovného jazyka českého, dostupný z <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php>
- Korpusový průzkum variant, dostupný z WWW: <<http://syd.korpus.cz/>>
- Mikulová Marie a kol.: *Anotace na tektogramatické rovině pražského závislostního korpusu*, Anotátorská příručka, <http://ufal.mff.cuni.cz/pdt2.0/doc/manuals/cz/t-ayer/html/ch07s17s04.html>.
- Hladiš F.: *K slovnědruhovému a stylovému uplatnění výrazu tak v mluvených projevech*, Naše řeč ročník 51, 1968, dostupný z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=5398>
- Kebrle V.: *O správném i nesprávném užívání spojky „či“*, Naše řeč ročník 24, 1940, dostupný z <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=3516>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Přehled spojek

Příloha II: Grafy

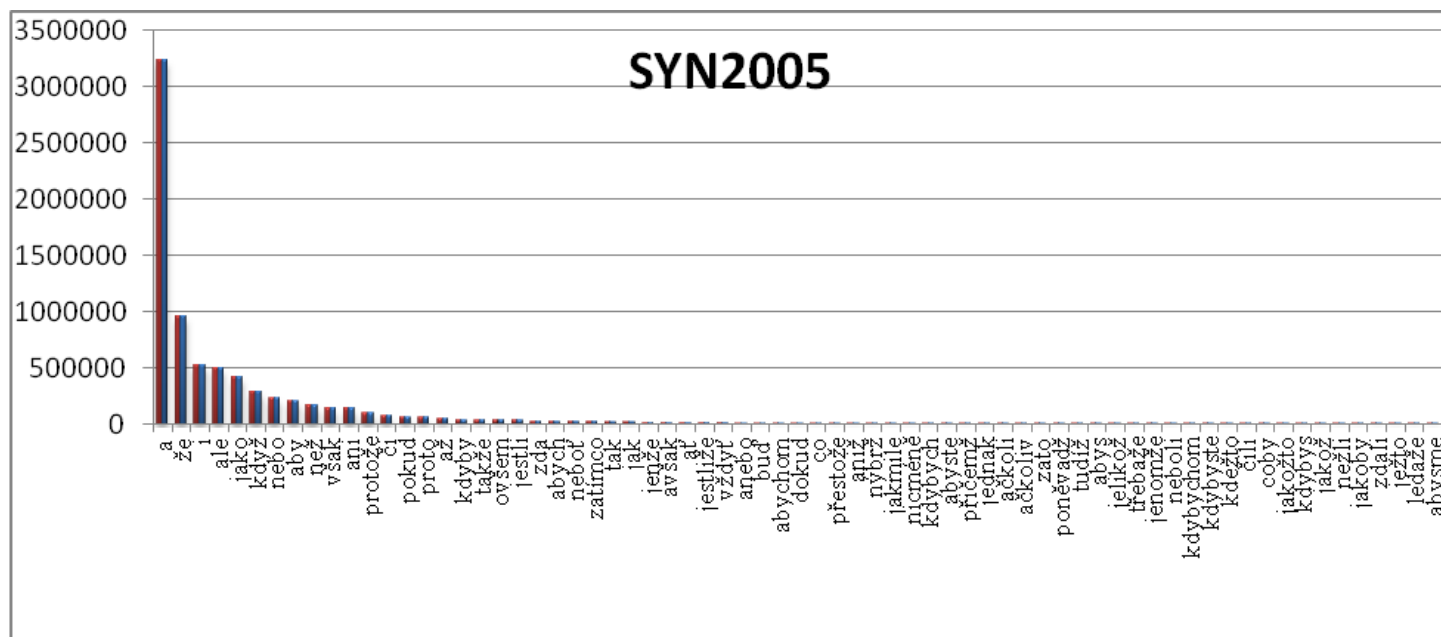
Příloha III: Přehled a pořadí spojek podle výskytu v textových typech

Příloha I: Přehled spojek

SYN2005			ORAL2008	
Spojka	ABS FQ	REL FQ	ABS FQ	REL FQ
a	3237427	26445,38	34257	25384,28
že	956211	7810,945	19181	14213,03
i	518350	4234,215	2070	1533,861
ale	499096	4076,936	10889	8068,699
jako	415573	3394,667	11913	8827,478
když	293457	2397,145	2749	2036,996
nebo	230925	1886,343	4836	3583,454
aby	201988	1649,967	1544	1144,097
než	171129	1397,891	870	644,666
však	148378	1212,047	40	29,63982
ani	146899	1199,965	1354	1003,308
protože	98917	808,0175	3272	2424,537
či	83299	680,4396	10	7,409954
pokud	69277	565,899	158	117,0773
proto	59853	488,9177	283	209,7017
až	56193	459,0205	1387	1027,761
kdyby	41212	336,646	381	282,3193
takže	40943	334,4487	2570	1904,358
ovšem	39748	324,6871	24	17,78389
jestli	39483	322,5225	440	326,038
zda	28268	230,9111	0	0
abych	28102	229,5552	392	290,4702
neboť	27559	225,1196	3	2,222986
zatímco	25715	210,0566	6	4,445973
tak	21352	174,4168	20772	15391,96
jak	19046	155,5799	5978	4429,671
jenže	16995	138,8261	256	189,6948
avšak	16820	137,3965	0	0
ať	16713	136,5225	552	409,0295
jestliže	15093	123,2893	7	5,186968
vždyť	14693	120,0218	52	38,53176
anebo	13600	111,0935	163	120,7823
bud'	13592	111,0282	188	139,3071
abychom	13546	110,6524	16	11,85593
dokud	13034	106,4701	25	18,52489
co	12838	104,869	6746	4998,755
přestože	12542	102,4511	11	8,15095
aniž	11695	95,53226	24	17,78389
nýbrž	10813	88,32752	0	0
jakmile	10645	86,95518	53	39,27276
nicméně	10036	81,98048	18	13,33792

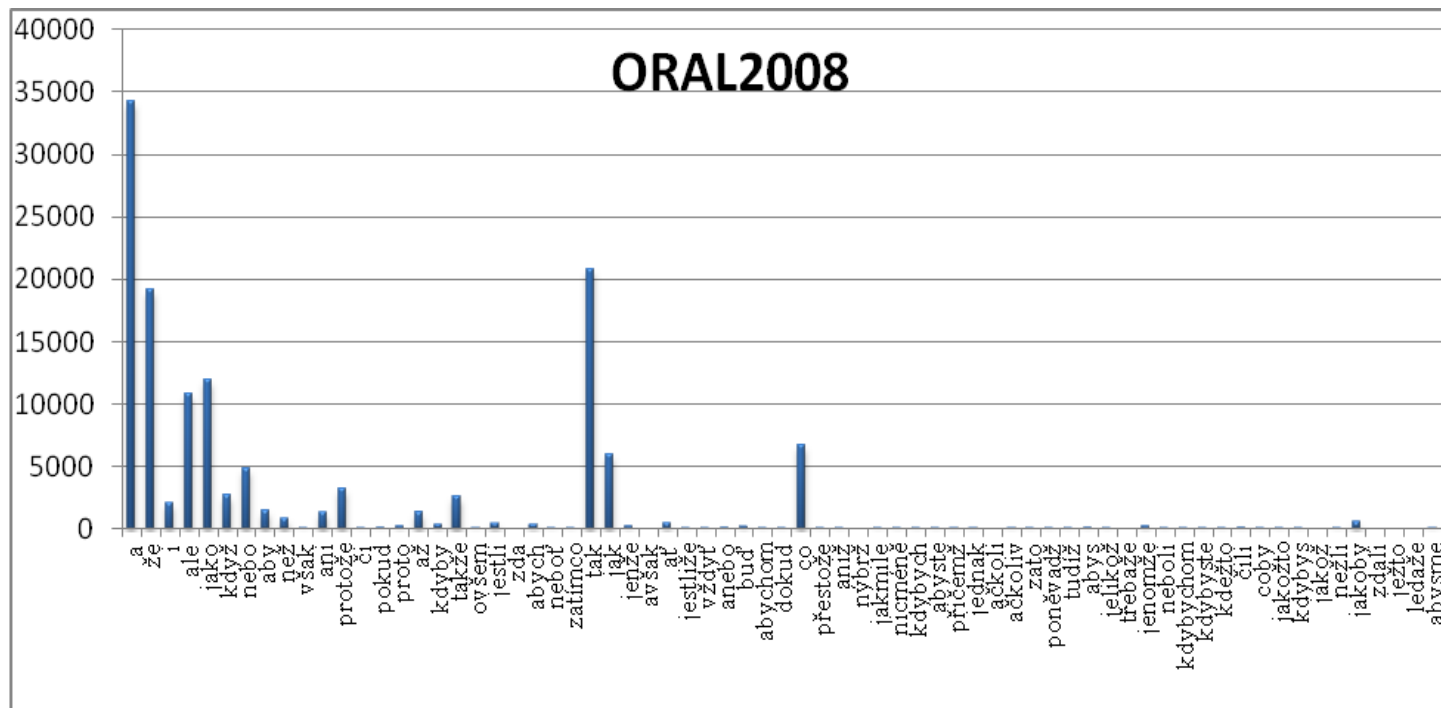
SYN2005			ORAL2008	
Spojka	ABS FQ	REL FQ	ABS FQ	REL FQ
kdybych	9280	75,80499	106	78,54551
abyste	8281	67,64452	65	48,1647
příčemž	7887	64,42607	6	4,445973
jednak	7425	60,65216	73	54,09267
ačkoli	7000	57,18049	0	0
ačkoliv	5585	45,62186	3	2,222986
zato	5492	44,86218	10	7,409954
poněvadž	5407	44,16784	69	51,12868
tudíž	4841	39,54439	17	12,59692
abys	4763	38,90724	135	100,0344
jelikož	4740	38,71936	13	9,632941
třebaže	4272	34,89643	0	0
jenomže	4103	33,51593	277	205,2557
neboli	3777	30,85296	2	1,481991
kdybychom	3540	28,91699	10	7,409954
kdybyste	3350	27,36495	24	17,78389
kdežto	3061	25,00421	29	21,48887
čili	2944	24,04848	146	108,1853
coby	2784	22,7415	1	0,740995
jakožto	2703	22,07984	4	2,963982
kdybys	2330	19,03293	73	54,09267
jakož	2179	17,79947	0	0
nežli	1894	15,47141	2	1,481991
jakoby	1285	10,4967	570	422,3674
zdali	1268	10,35784	0	0
ježto	888	7,253753	0	0
ledaže	671	5,481158	0	0
abysme	527	4,304874	90	66,68959

Příloha II: Grafy

Osa x: spojky ze seznamu v příloze I, seřazené podle FQ v SYN2005

Osa y: 0 - 350000 počet výskytů spojky v korpuse

Příloha III: Přehled a pořadí spojek podle výskytu v textových typech

SPOJKY	PUBLICISTIKA REL FQ	ODBORNÁ LITERATURA REL FQ	BELETRIE REL FQ	POŘADÍ V TEXTYPE
SOUŘADÍCÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY				
Slučovací spojky				
a	20215	27993	26409	ODB, BEL, PUB
i	4747	4452	2707	PUB, ODB, BEL
ani	1019	465	548	PUB, BEL, ODB
Odporovací spojky				
ale	3725	2087	3550	PUB, BEL, ODB
však	152	1532	35238	BEL, ODB, PUB
avšak	44	132	78	ODB, BEL, PUB
jenže	41	6	68	BEL, PUB, ODB
nýbrž	45	146	85	ODB, PUB, BEL
ovšem	362	303	228	PUB, ODB, BEL
Vylučovací spojky				
nebo	1300	3195	1302	ODB, BEL, PUB
či	818	1066	311	ODB, PUB, BEL
Stupňovací spojky				
ba	15	25	46	BEL, ODB, PUB
Důsledkové spojky				
tak	2146	1793	3168	BEL, PUB, ODB
proto	54	584	399	ODB, BEL, PUB
tudíž	41	56	24	ODB, PUB, BEL
tedy	522	772	451	ODB, PUB, BEL
Důvodové spojky				
neboť	136	253	234	ODB, BEL, PUB
vždyť	30	14	89	BEL, PUB, ODB
totiž	733	275	235	PUB, ODB, BEL
PODRÁDICÍ SPOJOVACÍ VÝRAZY				
Obsahové spojky.				
že	7471	5487	9372	BEL,PUB,ODB
aby	1250	1407	1978	BEL,ODB,PUB
jestli	167	39	440	BEL,PUB,ODB
zda	299	271	127	PUB,ODB,BEL
jak	1153	1243	2559	BEL,ODB,PUB
Časové spojky				
když	1184	875	2568	BEL,PUB,ODB
než	1330	1294	1425	BEL,PUB,ODB
až	1377	1269	1285	PUB,BEL,ODB
zatímco	99	140	151	BEL,ODB,PUB
dokud	33	72	152	BEL,ODB,PUB
jakmile	16	37	63	BEL,ODB,PUB
potom	101	156	319	BEL,ODB,PUB

SPOJKY	PUBLICISTIKA REL FQ	ODBORNÁ LITERATURA REL FQ	BELETRIE REL FQ	POŘADÍ V TEXTYPE
Příčinné spojky				
protože	643	520	855	BEL,PUB,ODB
jelikož	13	18	30	BEL,ODB,PUB
poněvadž	7	31	69	BEL,ODB,PUB
jestliže	18	98	9	ODB,PUB,BEL
pročež	0.7	0.77	0.3	ODB,PUB,BEL
byť	59	50	34	PUB,BEL,ODB
třebaže	7	21	46	BEL,ODB,PUB
pokud	276	402	207	ODB,PUB,BEL
kdyby	162	92	403	BEL,PUB,ODB
takže	239	200	272	BEL,PUB,ODB
ačkoliv	16	2086	3549	BEL,ODB,PUB
ačkoli	23	16	50	BEL,PUB,ODB
přestože	49	42	60	BEL,PUB,ODB